

แสงส่องใจ

๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

แสงส่องใจ

๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

วัดบวรนิเวศวิหาร

กฎีหลวงกัมปนาทแสนยากร

ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์ โทร 2810541 2813180, 2813181 2822114
489 ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศน์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
นายชวน ศรสงคราม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2533

วรคุณานุโมทนา

ขอพระราชทานน้อมถวายอนุโมทนาสาธุการพระเมตตาคุณทั้งปวง

ขอประทานถวายอนุโมทนาสาธุการพระคุณ และขออนุโมทนาสาธุการเมตตากัลยาณจิตทั้งปวงเสมอกัน

งานเดือนตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓ นี้เป็นไปอย่างเป็นบุญเป็นกุศลเรียบร้อยเนื่องด้วยพระเมตตาคุณ พระคุณ และเมตตากัลยาณจิตโดยแท้

วันที่ ๒ ตุลาคม ได้ถวายภัตตาหารบิณฑบาตพระภิกษุสามเณรทั้งวัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๓ ตุลาคม ได้มีเจริญพระพุทธมนต์ในพระอุโบสถ และถวายภัตตาหารเพลพระเถรานุเถระและพระภิกษุสามเณรในวัดบวรนิเวศวิหารและวัดต่าง ๆ

ในโอกาสนี้ ได้ทำธรรมทาน คือแจกหนังสือธัมมะเรื่องต่าง ๆ ที่มีผู้ช่วยจัดให้

หนังสือ **"แสงส่องใจ"** นี้ ได้แจกเป็นประจำเดือนตุลาคมติดต่อกันหลายปีมาแล้ว เป็นอันดับที่ ๘ ในปีนี้

ปีนี้มีผู้ร่วมจัดพิมพ์ คือ คณะห้องกระจกวัดบวรนิเวศวิหาร คณะวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิทางพุทธศาสนา ชมรมศิษย์กรรมฐานพุทธสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มูลนิธิเพื่อการศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า มูลนิธิคุณหญิงสุชาดา ถิระวัฒน์ ทุน ญสส. เผยแผ่พระธรรม ทุนมูลนิธิอุบลรังสีจุฬามณี และ "ชวนพิมพ์"

ในวันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒ ได้มีผู้รวมกันตั้ง **"ทุนเพิ่มพระคุณ ญสส."** ใช้ดอกผลเพื่ออาหารกลางวันเด็กขาดแคลน **"ทุนพระเมตตา ญสส."** ใช้ดอกผลเพื่อยารักษาคนป่วยในที่คุมขัง **"ทุนพระกรุณา ญสส."** ใช้ดอกผลเพื่อบ้านคนชรา และ **"ทุน ๒๑ เมษายน ๒๕๓๓ ญสส."** ใช้ดอกผลเพื่อมูลนิธิสายใจไทย

และในวันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓ นี้ ได้มีการจัดตั้ง **"ทุน ๓ ตุลาคม ๒๕๓๓ ญสส."** ดอกผลเพื่อจัดหาแขนขาเทียมให้ผู้พิการที่ขัดสน

ทุนทั้งหมดนี้ที่ตั้งไว้ใน **"มูลนิธิวัดญาณสังวราราม"** เป็นการแสดงเมตตากัลยาณจิตไกลออกไป ให้ความสุขที่ไพศาลยิ่งขึ้น ไม่เฉพาะเพียงแก่เด็กนักเรียน นักโทษ ผู้สูง

อายุ และนักรบของชาติ แต่ย่อมครอบคลุมถึงจิตใจผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วย เป็นอันมาก

ขอพระราชทานถวายอนุโมทนาสาธุการ
ขอถวายอนุโมทนาสาธุการ
ขออนุโมทนาสาธุการ

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร
ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

แสงส่องใจ

๐ คำว่า "กรรม" ในพระพุทธศาสนาเป็นคำที่มีความหมายเป็นกลาง หมายถึงการกระทำ ไม่เจาะจงบ่งเป็นการกระทำที่ไม่ดี อันเป็นกรรมที่ไม่ดี เป็นบาปกรรม หรือเป็นอกุศลกรรม และไม่เจาะจงบ่งเป็นการกระทำที่ดี อันเป็นกรรมที่ดี เป็นบุญกรรม หรือเป็นกุศลกรรม.

๐ คำว่า "กรรม" นั้น ทั่วไปใช้ในความหมายว่าความไม่ดี เช่นเดียวกับคำบาปกรรมและอกุศลกรรม จึงเท่ากับทั่วไปใช้คำ "กรรม" เป็นคำย่อของกรรมไม่ดี คือบาปกรรมหรืออกุศลกรรม.

๐ พุทธศาสนสุภาษิตมีว่า **"วโส อิสฺสริยํ โลเก** *อำนาจเป็นใหญ่ในโลก*" ในบรรดาอำนาจทั้งปวงในโลก อำนาจของกรรมใหญ่ยิ่งที่สุด.

๐ อำนาจเป็นใหญ่ในโลก และไม่มีอำนาจใดเสมออำนาจของกรรม.

๐ กรรมดีมีอำนาจในทางดี กรรมไม่ดีมีอำนาจในทางไม่ดี เปรียบเช่นคนดีมีอำนาจ ย่อมใช้อำนาจในทางดี ก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น คน

ไม่ดีมีอำนาจ ย่อมใช้อำนาจในทางไม่ดี ก่อให้เกิดความทุกข์ความร้อน ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น.

๐ คนดีมีอำนาจในทางดี ผู้ทำกรรมดีจึงมีอำนาจในทางดี ย่อมใช้อำนาจนั้นก่อความร่มเย็นเป็นสุข ให้เกิดทั้งแก่ตนเอง ให้เกิดทั้งแก่ผู้อื่น.

๐ คนไม่ดีมีอำนาจในทางไม่ดี ผู้ทำกรรมไม่ดีจึงมีอำนาจในทางไม่ดี ย่อมใช้อำนาจนั้นก่อความทุกข์ความร้อน ให้เกิดทั้งแก่ตนเอง ให้เกิดทั้งแก่ผู้อื่น.

๐ ความเจริญรุ่งเรืองร่มเย็นเป็นสุขก็ตาม ความตกต่ำทุกข์ร้อนก็ตาม ย่อมไม่เกิดขึ้นเองโดยไม่มีกรรมเป็นเหตุให้เกิด แต่ย่อมเกิดจากกรรม มีกรรมเป็นเหตุให้เกิด แน่นอนเสมอไป.

๐ ผลดีทั้งปวงย่อมเกิดจากกรรมดี มีกรรมดีเป็นเหตุ ผลไม่ดีทั้งปวงย่อมเกิดจากกรรมไม่ดี มีกรรมไม่ดีเป็นเหตุ.

๐ กรรมของผู้ใด ผลย่อมเป็นของผู้นั้น ผลจักไม่เป็นของผู้อื่น ผู้ใดทำกรรมดี ผู้นั้นย่อมจักได้รับผลดี เป็นความเจริญรุ่งเรืองร่มเย็นเป็นสุข ผู้ใดทำกรรมไม่ดี ผู้นั้นย่อมได้รับผลไม่ดี เป็นความตกต่ำทุกข์ร้อน.

๐ อำนาจของกรรมทั้งใหญ่ยิ่ง ทั้งล้ำลึก ยากที่สามัญชนคนทั้งหลายจะเข้าใจได้ถูกแท้ แต่แม้ผู้ใดจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ตาม ย่อมไม่อาจพ้นผลของกรรมที่ตนกระทำแล้วได้ ย่อมต้องได้รับผลของกรรมที่ตนได้กระทำแล้ว ทำกรรมดีใด จักได้รับผลของกรรมดีนั้น ทำกรรมไม่ดีใดจักได้รับผลของกรรมไม่ดีนั้น แน่นอนเสมอไป.

๐ ผลที่เกิดแต่กรรมใดย่อมตรงกับกรรมที่เป็นเหตุแห่งผลนั้นเสมอ ไม่เป็นอื่น เช่นความขี้โรคย่อมเกิดแต่ความเบียดเบียน ความขี้โรคเป็นผลอันตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความเบียดเบียน ความเบียดเบียนเป็นการทำให้เกิดความไม่เป็นสุข ความขี้โรคก็เป็นความไม่เป็นสุข ผู้ทำเหตุคือความเบียดเบียน ก็ย่อมได้รับผลเป็นผู้ขี้โรค ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความมีอายุยืนมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงย่อมเกิดแต่ความไม่เบียดเบียน ความมีอายุยืนมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความไม่เบียดเบียน ความไม่เบียดเบียนเป็นการทำให้มีความสุขความเจริญอายุ ความมีอายุยืนมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงเป็นความสุขความเจริญอายุ ผู้ทำเหตุคือความไม่เบียดเบียน ก็ย่อมได้รับผลเป็นผู้มีอายุยืนมีสุขภาพ

พลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความมีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่นผิวพรรณผ่องใสงดงามย่อมเกิดแต่ความมีศีล ความมีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่นผิวพรรณผ่องใสงดงามเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความมีศีล ความมีศีลเป็นการทำให้มีจิตใจเบิกบานแจ่มใสเป็นสุข ความมีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่นผิวพรรณผ่องใสงดงามแสดงถึงความมีจิตใจเบิกบานแจ่มใสเป็นสุข ผู้ทำเหตุคือความมีศีล ก็ย่อมได้รับผลเป็นผู้มีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่นผิวพรรณผ่องใสงดงาม ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใสย่อมเกิดแต่ความไม่มีศีล ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใสเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความไม่มีศีล ความไม่มีศีลเป็นการทำให้จิตใจเศร้าหมองไม่เบิกบานเป็นสุข ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใสแสดงถึงความมีจิตใจเศร้าหมองไม่เบิกบานเป็นสุข ผู้ทำเหตุคือความไม่มีศีลย่อมได้รับผลเป็นผู้มีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใส ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงย่อมเกิดแต่ความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความได้เกิดในชาติตระกูล

สูงเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือความอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรได้รับความอ่อนน้อม ความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมย่อมทำให้ได้เกิดในชาติตระกูลสูง ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงจักทำให้ได้รับความอ่อนน้อม แตกต่างกับความเกิดในชาติตระกูลต่ำ ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำย่อมเกิดแต่ความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมย่อมทำให้ได้เกิดในชาติตระกูลต่ำ ความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำ จักทำให้ไม่ได้รับความอ่อนน้อม แตกต่างกับความเกิดในชาติตระกูลสูง ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความพรั่งพร้อมด้วยสมบัติย่อมเกิดแต่ความบริจาค ความพรั่งพร้อมด้วยสมบัติเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือความบริจาค ความบริจาคเป็นเหตุที่ผู้จะทำได้จะต้องมีความพอในใจในระดับหนึ่ง และมีความเมตตากรุณาในระดับหนึ่ง ซึ่งนับเป็นสมบัติของใจ สมบัติของใจคือความพอและความเมตตากรุณาที่ประกอบด้วยการสละบริจาคเป็นกรรมฝ่ายเหตุ มีความพร้อมด้วยสมบัติเป็นผล ผลย่อม

ตรงต่อเหตุดังนี้.

๏ ความขาดแคลนย่อมเกิดแต่ไม่มีการบริจาค คือไม่ได้ทำเหตุคือการบริจาคที่จะให้เกิดผลเป็นความไม่ขาดแคลน ไม่ได้ทำเหตุที่จะให้ผลเป็นความพรั่งพร้อม แม้ทำเหตุแห่งความพรั่งพร้อมไม่ขาดแคลน ย่อมได้รับผลเป็นความพรั่งพร้อมไม่ขาดแคลน ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๏ ความมีปัญญาย่อมเกิดแต่การปฏิบัติอบรมจิตให้สงบ จิตสงบเพียงไรปัญญาย่อมยิ่งเพียงนั้น จิตวุ่นวายเพียงไรปัญญาย่อมหย่อนเพียงนั้น.

๏ ปัญญาเป็นความฉลาดที่เกิดแต่เรียนและคิด จิตที่สงบจะทำให้ใช้ความคิดได้อย่างดี ต้องการจะคิดเรื่องใดให้แตกฉานรู้จริงด้วยตนเอง มิใช่เป็นเพียงความรู้ของผู้อื่น จิตที่สงบก็จะทำได้ ให้เป็นปัญญาขึ้นมาได้ แต่จิตที่ไม่สงบวุ่นวายฟุ้งซ่าน จะทำไม่ได้.

๏ ผู้ที่มีปัญญาจึงเป็นผู้มีจิตสงบ แม้ปรารถนาจะเป็นผู้มีปัญญา พึงทำใจให้สงบ คือสงบจากความโลภความโกรธความหลง ปรารถนาเป็นผู้มีปัญญาเพียงไร พึงทำใจให้สงบเพียงนั้น อีกนัยหนึ่งก็คือ ทำใจให้สงบได้เพียงใด ก็จะสามารถอบรมปัญญาให้ยิ่งขึ้นได้เพียงนั้น.

๐ จิตไม่สงบจะคิดแบบไม่สงบ คือคิดสับสนวุ่นวายจากเรื่องหนึ่ง ไปอีกเรื่องหนึ่ง ไปอีกเรื่องหนึ่ง ไปอีกเรื่องหนึ่ง เปลี่ยนเรื่องไปเรื่อย ๆ จากเรื่องนี้ไปเรื่องนั้น จากเรื่องนั้นไปเรื่องโน้น โดยไม่เข้าใจถูกต้องชัดเจนในเรื่องใดเลย ทั้งนี้เป็นไปด้วยอำนาจความโลภความโกรธความหลงที่ทำให้จิตวุ่นวายไม่สงบ.

๐ ความเข้าใจในเรื่องล้ำลึกอย่างที่สุด คือเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม ก็จะเกิดได้ด้วยความมีปัญญายิ่ง ความใช้ปัญญายิ่งคิดตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ในเรื่องของกรรม ว่ากรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว ผู้ใดทำกรรมใดไว้ย่อมต้องได้รับผลของกรรมนั้น แม้ใช้ปัญญาคิดเช่นนี้เนือง ๆ ย่อมได้ความเข้าใจถูกต้อง.

๐ หยิบยกพระพุทธดำรัสเรื่องกรรมขึ้นพิจารณาด้วยใจที่สงบไม่วุ่นวาย แม้ในระยะแรกจะไม่เชื่อว่าเป็นจริง แต่แม้คิดใคร่ครวญพิจารณาเนือง ๆ ก็ย่อมจะได้ปัญญา เป็นแสงสว่างทำลายความมืดความไม่รู้ ให้เป็นความเห็นถูกรู้ถูกในเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม ตามที่พระพุทธองค์ทรงมีพระพุทธดำรัสไว้ด้วยพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกทั้งปวง.

๐ ส่วนผลของกรรมย่อมเป็นไปตรงตามกรรมอันเป็นส่วนเหตุที่ได้กระทำแล้ว คือผลดีย่อมเกิดแต่เหตุดี ผลไม่ดีย่อมเกิดแต่เหตุไม่ดี พระพุทธองค์ทรงแสดงความจริงนี้ ที่แม้เห็นได้ยาก แต่ก็เป็นความจริงที่เที่ยงแท้ ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ จะมีผู้เข้าใจหรือไม่ จะเข้าใจผิดถูกอย่างไรก็ตาม ความจริงนี้ย่อมเป็นความจริงตลอดไป ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ผู้ใดทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น.

๐ โอกาสมีอยู่เสมอสำหรับที่จะพิจารณาให้เกิดปัญญารู้ตามพระปัญญาในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ทุกลมหายใจเข้าออกพิจารณาเรื่องของกรรมได้ด้วยกันทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน กำลังทำอะไร เพียงทำใจให้สงบพอสมควรก่อน เพื่อเหมาะแก่การน้อมไปใช้พิจารณาให้เกิดผลให้เป็นความรู้ของตน มิใช่เป็นความรู้ของพระพุทธองค์ที่ตนเพียงจดจำไว้เท่านั้น เพราะความรู้ของผู้อื่นนั้น แม้ไปจดจำไว้อย่างมิได้รู้มิได้เข้าใจจริงด้วยตนเอง ความรู้นั้นก็ยังมิใช่ปัญญาของตน.

๐ เห็นอะไร ได้ยินอะไร อย่าสักแต่ว่าเห็น อย่าสักแต่ว่าได้ยิน อย่าสักแต่ว่ารู้เช่นที่ได้เห็น อย่าสักแต่ว่ารู้เช่นที่ได้ยิน อันมิใช่ปัญญา เห็นแล้วต้องให้เป็นปัญญา ได้ยินแล้วต้องให้เป็นปัญญา มากน้อยก็ต้องให้เกิดปัญญาขึ้นมา

บ้าง คือเห็นอะไรแล้วก็ต้องคิด ได้ยินอะไรแล้วก็ต้องคิด คิดให้ดี คิดให้มีเหตุผล ด้วยใจที่สงบ คิดเนือง ๆ.

๐ ปัญญาเกิดแต่เรียนและคิด เรียนนั้นหมายได้ทั้งเรียนด้วยหูด้วยตา คือฟังที่มีผู้สอนก็ได้ อ่านที่มีผู้เขียนก็ได้ เห็นที่ปรากฏให้เห็นก็ได้ เรียนดังกล่าวทุกอย่างต้องเรียนและคิด จนเป็นปัญญา จึงจะได้ประโยชน์จริงจากการเรียน.

๐ อะไร ๆ มากมายที่ได้พบได้เห็นได้ยินได้ฟังอยู่ไม่ว่างเว้น แม้ใช้ความคิดประกอบความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ได้ศึกษามา ย่อมได้ปัญญาเห็นจริงได้ แม้ทำให้เนือง ๆ.

๐ ผู้ที่ได้พบเห็นอยู่ทุกเวลาหามีที่เหมือนกันไม่ ทุกคนแตกต่างกัน แม้จะอบรมตาปัญญาให้เห็นเรื่องของกรรมอย่างชัดแจ้ง จงตั้งข้อสังเกตความแตกต่างของทุกผู้ทุกคนที่ได้ประสบพบผ่าน ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลสูงพรั่งพร้อมด้วยทรัพย์สินเงินทองของน่าใคร่น่าปรารถนา ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลสูงแต่ไม่พรั่งพร้อมด้วยสมบัติทั้งปวง ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลต่ำที่ลำบากยากแค้น ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลต่ำที่อุดมสมบูรณ์ ทำไมจึงมีผู้มีรูปร่างหน้าตาสวยงามเป็นที่เจริญตาเจริญใจของผู้ได้พบเห็น ทำไมจึงมีผู้มีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์น่ารังเกียจ

ทำไมมากมายหลายทำไมนี้แหละ แม้หาคำตอบไม่ได้ที่แน่ใจจริงว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ก็พึงพยายามเข้าใจ ว่าเป็นเรื่องของกรรม กรรมที่ต่างได้ทำไว้แตกต่างกัน อันเป็นเหตุทำให้เกิดผลที่แตกต่างกันดังกล่าว.

๐ ความแตกต่างกันอย่างน่าพิศวงของใครต่อใครที่มีให้เห็นอยู่มากมายทุกหนทุกแห่ง บางคนดีแสนดี บางคนเลวแสนเลว บางคนมีชีวิตที่จมอยู่ในความทุกข์ด้วยความขาด บางคนมีชีวิตที่แสนสุขด้วยความพรั่งพร้อม เหล่านี้มิใช่เพราะเหตุใดอื่น มีกรรมของตนเองเป็นเหตุทำให้เป็นไป แต่การจะทำใจให้เชื่อว่าเป็นกรรมเช่นนี้ก็มิใช่เป็นไปได้แก่คนทั่วไป ใจของคนทั่วไปจึงยังไม่เชื่อเรื่องของกรรม ไม่อาจปลงใจลงไปได้ว่าอะไรทั้งหลายที่เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองทั้งแก่ผู้อื่น ล้วนเป็นเรื่องของกรรม เป็นผลของกรรมที่ต่างได้พากันทำไว้ทั้งนั้น อาจจะในชาตินี้ หรืออาจจะในอดีตกาลนานไกล.

๐ ความปลงใจเชื่อให้จริงในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมมีผลใหญ่ยิ่ง จะทำให้กลัวการทำกรรมไม่ดี และการกลัวการทำกรรมไม่ดีนี้จะทำให้ไม่ทำกรรมไม่ดี เมื่อไม่ทำกรรมไม่ดี ผลไม่ดีย่อมไม่เกิดแก่ตน ความสบายทั้งปวงย่อมมีมา แต่อย่างไรก็ตาม แม้ยังไม่เชื่อเรื่องการให้

ผลของกรรมว่าตรงตามเหตุ จะลองพิสูจน์ด้วยการไม่ทำกรรมไม่ดีให้ตลอดไป ก็ย่อมจะได้ผลเป็นการรับรองความถูกต้อง ว่าผลของกรรมจักไม่ผิดไปจากเหตุ.

๐ ความสบายใจที่จะเกิดจากความปลงใจเชื่อในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมนั้นใหญ่ยิ่งมาก เมื่อต้องประสบความทุกข์ยากใดก็ตาม ความเชื่อในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมจะทำให้ปลงใจยอมรับ ว่าตนเป็นผู้ทำเหตุที่ไม่ดีไว้ อาจจะในปัจจุบันชาติหรือไม่ก็ในอดีตกาลนานไกล ที่นานจนจำไม่ได้ระลึกไม่ได้ และการให้ผลของกรรมก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงให้พ้นได้ จะเร็วหรือช้าก็ต้องให้ผลแน่ข้ามภพข้ามชาติก็ให้ผล เรื่องของกรรมจึงล้ำลึกเข้าใจยากนักหนา ถ้าเข้าใจ แม้เพียงพอสมควร ก็จะได้ความสบายใจกว่าไม่เข้าใจเสียเลย.

๐ ความไม่เข้าใจเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมมีโทษสถานเดียว ไม่มีคุณเลย ไม่ว่าจะเป็นกรรมของตัวเองหรือกรรมของผู้อื่นก็ตาม ผู้มีปัญญาแม้พอสมควรจึงพยายามทำความเข้าใจในเรื่องของกรรม หรือแม้ไม่เข้าใจจริงก็ใช้วิธีเชื่อไว้ก่อน ซึ่งก็เป็นการแสดงความเป็นผู้มีปัญญายิ่งกว่าผู้ที่ปฏิเสธไม่ยอมเชื่อเลย.

๏ กรรมนั้นเป็นความสำคัญแก่ทุกชีวิต ทั้งทางดีและทางร้าย คือทั้งมีคุณและมีโทษ กรรมดีก็มีคุณ กรรมไม่ดีก็มีโทษ การรู้จักกรรมให้ถูกต้องจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง แม้การรู้จักกรรมจะเป็นเรื่องยาก เพราะลึกซึ้งและสลับซับซ้อนมาก แต่ก็ควรที่จะพยายามทำความเข้าใจเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมให้ถูกต้อง จะได้ไม่ได้รับผลร้ายหรือโทษของกรรม จะได้ได้รับแต่ผลดีหรือคุณของกรรมเท่านั้น.

๏ กรรมไม่ดี ที่ให้โทษ ที่ให้ผลร้าย ย่อมปรากฏให้เห็นเป็นความทุกข์ยากนานาประการของผู้ได้ทำกรรมไม่ดีนั้นมาแล้ว อาจจะในอดีตที่ใกล้คือในภพชาตินี้ หรืออาจจะในอดีตที่ไกลคือในภพชาติอื่น ไม่มีความทุกข์ยากไม่ว่ามากน้อยหนักเบาเพียงใด จะเกิดขึ้นเองโดยผู้รับอยู่มิได้เคยประกอบกระทำกรรมอันเป็นเหตุให้ได้รับผลเป็นความทุกข์ยากเช่นนั้น ผู้รับความทุกข์ยากนั้นต้องได้ทำกรรมไม่ดีเป็นส่วนเหตุมาแล้วแน่นอน.

๏ ทำใจให้เชื่อว่าตนได้ทำเหตุเป็นกรรมไม่ดีไว้จึงได้รับผลเป็นความไม่ดีต่าง ๆ จะสามารถยอมรับผลไม่ดีได้อย่างสงบเย็นพอสมควร ความโกรธแค้นขุ่นเคืองโทษนั่นโทษนี่อันเป็นเครื่องเพิ่มความไม่เป็นสุขให้แก่จิตใจจะไม่

เกิดขึ้น และจะเกิดความคิดได้ว่าจะพยายามไม่ทำความไม่ดี แม้ความคิดนี้จะเป็นไปชั่วครู่ยาม ชั่วครั้งคราว ก็ย่อมดีกว่าความคิดเช่นนี้ไม่เคยเกิดเลย.

๐ ผู้ได้รับผลกรรมที่ร้ายแรงมีปรากฏให้รู้ให้เห็นอยู่เป็นอันมาก ยังให้เกิดความสลดสังเวชยิ่งนักแก่ผู้รู้ผู้เห็น อันความสลดหดหู่เศร้าหมองใจแม้จะเกิดด้วยจิตมีเมตตา แต่ก็ไม่ใช่ความถูกต้องดีงาม ความถูกต้องอยู่ที่ความมีจิตสงบสบายผ่องใสเยือกเย็น ฉะนั้นจึงไม่ควรยินดีพอใจในจิตที่เศร้าหมองด้วยความรู้สึกเมตตาสงสาร ด้วยคิดว่าตนเป็นผู้มีเมตตา ผู้มีปัญญาไม่พึงยินดีในลักษณะจิตเช่นนั้น.

๐ ผู้ใดมีจิตที่สงบสบายผ่องใสเยือกเย็นอยู่ได้แม้เมื่อพบกับผู้เผชิญกรรมร้ายแรงทุกข์ทรมานนักหนา มิได้แสดงว่าผู้นั้นเป็นผู้ปราศจากเมตตา.

๐ ความเมตตาตนเองอย่างถูกต้องมีความสำคัญมิได้น้อยกว่าความเมตตาทั้งหลายอื่น ความเมตตาตนเองคือความระวังรักษาจิตของตนให้มีความสุขสงบความผ่องใสไกลจากความทุกข์ความร้อนอันเกิดจากอำนาจของความโลภความโกรธความหลง อันความโลภความโกรธความหลงนี้แหละที่เป็นเหตุให้เกิดกรรมไม่ดีทั้งหลาย กรรมไม่

ดีทั้งหลายที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจากกายวาจาใจของผู้ใดก็ตาม เมื่อใดก็ตาม ย่อมส่งผลไม่ดีให้เกิดแก่ผู้นั้นแน่นอน.

๐ กรรมที่กระทำแล้ว ไม่ว่ากรรมดีหรือกรรมชั่ว ย่อมให้ผลแก่จิตใจผู้กระทำทันที กรรมดีก็จะให้ผลดีแก่จิตใจทันที เป็นความมั่นใจในความดี เป็นความอบอุ่นไม่หวั่นหวาด ตรงกันข้ามกับกรรมไม่ดี กรรมไม่ดีจะให้ผลไม่ดีแก่จิตใจทันที เป็นความไม่มั่นใจ ไม่เป็นสุข หวั่นหวาด ผลที่จะเกิดตามมา เพราะแม้จะเชื่อหรือไม่เชื่อเรื่องการให้ผลของกรรม แต่ก็ย่อมเคยได้ยินได้ฟังมาแล้ว ว่ากรรมดีเท่านั้นที่จะให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว ผู้ใดทำกรรมแล้วย่อมจักต้องได้รับผลของกรรม.

๐ กรรมนั้นลึกล้ำและสลับซับซ้อนนัก เพราะผู้ทำกรรมได้ทำกรรมมาแล้วทุกภพทุกชาติ อันมีจำนวนที่นับไม่ถ้วนว่ากี่แสนกี่ล้านชาติ และกรรมที่ต่างได้กระทำกันมาก็มิใช่จะเป็นกรรมดีทั้งหมดหรือกรรมชั่วทั้งหมด สลับซับซ้อนกันอยู่ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว การให้ผลจึงเป็นไปเช่นเดียวกัน คือสลับซับซ้อน พึงพิจารณาด้วยปัญญาจึงจะได้ความเข้าใจ ว่าความสุขหรือความทุกข์ที่กำลังได้รับอยู่ ไม่ว่าความสุขของเราหรือความสุขของเขา ไม่ว่าความทุกข์ของเราหรือความทุกข์ของเขา นั้นเป็นผลที่ตรงต่อเหตุ

แน่ กำลังเป็นสุขก็พึงรู้ว่ากรรมดีที่ได้ทำไว้กำลังส่งผล กำลังเป็นทุกข์ก็พึงรู้ว่ากรรมชั่วที่ทำไว้กำลังส่งผล.

๐ กำลังทำกรรมดีอยู่มากมาย นึกไม่ได้เลยว่าในชีวิตนี้ได้ทำกรรมไม่ดี แต่กำลังต้องเดือดร้อนแสนสาหัส ก็อย่าหลงคิดว่าทำดีไม่ได้ดี แต่ต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่าผลของกรรมไม่ดีที่ได้กระทำไว้ส่งผลแล้ว ตามมาทันแล้ว ผลของกรรมดีที่กำลังทำอยู่ในชีวิตนี้แรงไม่พอ จึงต้องรออยู่ เปรียบเช่นของหนักต้องตกถึงพื้นก่อนของเบา.

๐ เพราะการให้ผลของกรรมเป็นไปตามความหนักเบาแห่งกรรมที่ได้กระทำแล้ว กรรมใดแรงกรรมนั้นก็ย่อมให้ผลก่อน ผู้ทำย่อมได้รับผลของกรรมนั้นก่อน กรรมใดอ่อนกรรมนั้นก็ย่อมให้ผลทีหลัง ผู้ทำย่อมได้รับผลของกรรมนั้นทีหลัง เปรียบดังโยนของจากที่สูง ของหนักแม้บางทีจะโยนลงทีหลังก็ตกถึงพื้นก่อนของเบา เปรียบให้เห็นชัดที่สุดก็คือทิ้งก้อนหินแม้เล็กลงหลังจากที่ทิ้งสำลีลงแล้ว ก้อนหินเล็ก ๆ นั้นก็ย่อมตกถึงพื้นก่อนสำลีเป็นธรรมดา นี้ฉันใด การให้ผลของกรรมก็เป็นไปตามความหนักเบาฉันนั้น.

๐ ของหนักที่ถูกทิ้งลงจากที่สูง และตกถึงพื้นก่อนของที่เบากว่ามาก หรือผลไม้ที่สุกแล้วจะหลุดจากขั้วก่อนผลไม้

ที่ยังไม่สุก ผู้เฝ้าดูอยู่ย่อมแลเห็นได้ แต่การให้ผลของกรรม ไม่ว่าจะกรรมของตนเองหรือของผู้ใดอื่นก็ตาม กรรมใดจะให้ผลก่อน กรรมใดจะให้ผลหลัง บุถุชนคนธรรมดาหารู้ไม่หาเห็นไม่ จึงหาอาจรู้ไม่ว่าผลที่กำลังเสวยอยู่นั้นเป็นผลของกรรมใด แต่เมื่อเชื่อเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม ก็ย่อมเชื่อว่าผลไม่ดีที่กำลังได้รับอยู่นั้นเป็นผลของกรรมไม่ดี หรือผลดีที่กำลังได้รับอยู่นั้นเป็นผลของกรรมดี.

๐ ครูอาจารย์ผู้รู้ผู้เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือของผู้คนมากหลาย เมื่อจะช่วยผู้คนเหล่านั้นให้กลัวอำนาจของกรรมไม่ดี ท่านก็มักจะเล่าถึงกรรมต่าง ๆ ของท่านที่ทำให้ท่านได้รับทุกข์ทรมานอยู่ในภพชาตินี้ เช่นบางท่านเป็นโรคเจ็บปากอยู่อย่างมาก ท่านก็จะเล่าว่ากรรมที่ท่านเคยทำไว้ในอดีตชาติคือชอบตกปลา ผู้ฟังก็จะเข้าใจ ว่าการตกปลาคือการทำให้เบ็ดเกี่ยวปากของปลา ทำให้ปลาได้รับความเจ็บปวดทรมาน ผลที่ท่านผู้ทำกรรมนั้นแก่ปลาก็ตรงตามเหตุเช่นนี้.

๐ ครูอาจารย์สำคัญองค์หนึ่งก่อนจะมรณภาพหลายปีนัก ท่านบอกแล้วบอกเล่าแก่เหล่าสานุศิษย์ว่าท่านจะมรณ-ภาพด้วยการถูกรถทับ เพราะในอดีตชาติท่านได้ขับเกวียนทับคนตายโดยเจตนา และท่านก็มรณภาพโดยถูกรถทับตรงตามที่ท่านบอกไว้ล่วงหน้า ด้วยเมตตาปรารถนาจะให้

กลัวกรรมกันให้จงหนัก.

๐ การให้ผลของกรรม ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ทั้งที่เกี่ยวกับตนเองและเกี่ยวกับผู้อื่นทั้งหมด แม้จะเป็นความสำคัญนัก แต่การทำใจรับผลของกรรมที่ตนกำลังได้รับอยู่ และการทำใจรับรู้ผลของกรรมที่ผู้อื่นกำลังรับอยู่ ทั้งกรรมดีก็ตาม หรือกรรมชั่วก็ตาม เป็นความสำคัญยิ่งกว่า เป็นความสำคัญที่สุด รับให้ได้ รับให้ถูก จึงจะเอาชนะการให้ผลของกรรมได้ แม้ว่าผลนั้นจะเป็นผลร้ายแรงเพียงใดก็ตาม.

๐ การทำใจหรือการวางใจให้ถูกที่เป็นความสำคัญ อะไรที่ถูกที่ถูกทางย่อมงดงาม เป็นที่เจริญตาเจริญใจ การทำใจหรือการวางใจก็เช่นกัน.

๐ เมื่อผลกรรมกำลังส่งถึงตนแล้ว ไม่ว่าผลของกรรมดีเป็นความสุขความรุ่งเรืองก็ตาม ไม่ว่าผลของกรรมชั่วเป็นความตกต่ำทุกข์ร้อนเศร้าหมองก็ตาม ต้องมีสติในการรับผลของกรรมทั้งนั้นให้ดีที่สุด คือมีสติทำใจให้ถูก วางใจให้ถูกที่ที่จะไม่เป็นการเพิ่มพลังของกรรมไม่ดี ที่จะเป็นการลดพลังของกรรมดี.

๐ เมื่อผลกรรมกำลังส่งผู้อื่นให้ตนเห็นอยู่รู้อยู่ การทำใจรับไม่ถูกต้องย่อมเป็นการก่อกรรมไม่ดีให้เกิดแก่ตนเอง

ไม่ว่าผลกรรมที่ผู้อื่นได้รับนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้าย เรารับไม่ถูกเมื่อรู้เมื่อเห็นเราเองจะได้รับผลร้ายสถานเดียว จึงต้องให้ความสำคัญแก่การทำใจให้ถูกต้องเมื่อรู้เห็นการประสบผลกรรมของผู้อื่นด้วย เมื่อตนเองกำลังประสบอยู่ด้วย.

๐ การอบรมพรหมวิหารธรรม เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นการอบรมวิธีที่จะทำให้สามารถรับผลของกรรมได้อย่างถูกต้อง ให้เป็นคุณแก่จิตใจ มิให้เป็นโทษแก่จิตใจ.

๐ อำนาจกรรมล้ำลึกเหลือเกินนัก พรหมวิหารธรรมเท่านั้นที่จักช่วยใจได้ ไม่ว่าจะต้องพบเห็นความทุกข์ร้อนมากมายของผู้ใด พรหมวิหารในใจจะช่วยให้ใจไม่พลอยทุกข์ร้อนตามไปด้วยแม้ว่าผู้กำลังเป็นทุกข์นั้นจะเป็นที่รักอย่างยิ่งของตน จึงพึงศึกษาพรหมวิหารธรรมให้เข้าใจชัดเจน แล้วอบรมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับใจ เมตตาความปรารถนาให้เป็นสุข กรุณาความช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตาความพลอยยินดีด้วย อุเบกขาความวางใจสงบเป็นกลาง ไม่ยินดีและไม่ยินร้าย ธรรมทั้งสี่ประการอันประกอบเป็นคุณลักษณะแห่งจิตใจของพรหมนี้ต้องประกอบพร้อมกันครบถ้วนทุกประการ แม้ไม่ครบทุกประการยังไม่เป็นคุณสมบัติอันเป็นเครื่องอยู่แห่งพรหม ซึ่งมิได้หมายถึงเพียงพรหมเทพเท่านั้น แต่หมายถึงพรหมมนุษย์นี้ด้วย.

๐ เหตุการณ์ร้ายแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายให้ได้รู้ได้เห็นในยุคสมัยนี้ ในฐานะผู้ดูผู้ไม่ได้เกี่ยวข้องรับความเดือดร้อนเสียหาย พึงระวังวางใจไว้ให้ถูกที่ ให้สวยงาม อย่าให้เป็นการทำร้ายตนเอง คืออย่าให้กรรมของเขาอื่นสามารถเข้ามาทำร้ายใจตนได้ การใช้พรหมวิหารธรรมเมตตากรุณามุทิตาอุเบกขาในที่นี้ย่อมเหมาะสมยิ่ง ผู้ได้รับกรรมถึงเป็นถึงตายหรือได้รับความทรมานบาดเจ็บมากน้อยหนักเบาสูญเสียต่าง ๆ ก็ตาม ในฐานะผู้ดูเราต้องปลงใจลงว่านั่นเขาได้รับผลแห่งกรรมที่เขาเองต้องเคยทำมาแล้ว ส่วนผู้ทำกรรมก่อความทุกข์ทรมานเสียชีวิตเสียเลือดเนื้อหรือทรัพย์สินเงินทองแก่ผู้อื่นนั้น ในฐานะผู้ดูเราก็ต้องพยายามคิดให้พอเข้าใจ ว่าเขาตามกันมาเพื่อทวงหนี้กรรม จิตใจของทั้งสองฝ่ายทุกข์ร้อนด้วยกัน ไม่มีฝ่ายใดเป็นสุขได้เลย เราต้องไม่เข้าไปร่วมความร้อนรนนั้นด้วย ถ้าเราไปมองผู้ทำกรรมอย่างโกรธแค้นเกลียดชังในความร้ายกาจโหดเหี้ยมอำมหิตของเขา เราก็จะทำร้ายตนเอง ไม่ใช่ใครที่ไหนทำ พึงใช้เมตตากรุณามุทิตาอุเบกขาในคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เมตตาที่เขาต้องทุกข์ด้วยกัน เราทำบุญทำกุศลใดไว้ก็ตั้งความกรุณาอุทิศไปให้ผู้เป็นเจ้าเวรนายกรรมของเขาทั้งสองฝ่ายให้ตัวของเขาด้วย เพื่อให้พอมีความสงบเย็นแม้เท่าที่กำลังจิตของเราจะสามารถช่วยได้ ขณะเดียวกันมีมุทิตายินดีกับ

ตัวเองกับใครทั้งหลายอื่นที่ไม่ตกอยู่ในสภาพเช่นคู่กรณี ไม่ต้องมีจิตใจเร่าร้อนทนทุกข์ทรมาน และมีอุเบกขาคือพยายามวางใจเป็นกลางไม่เอียงไปเมตตากรุณาฝ่ายหนึ่งจนทำให้คิดไม่ดีในอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ใจตั้งอยู่ในเมตตาทั้งสองฝ่าย ที่สำคัญการวางใจนี้ต้องให้เป็นไปอย่างจริงใจ เมตตาอย่างจริงใจ กรุณาอย่างจริงใจ มุทิตาอย่างจริงใจ อุเบกขาอย่างจริงใจ นั่นแหละจึงจะเป็นกรรมดีที่สมบูรณ์จริง อันจักให้ผลดีได้จริง.

๏ เห็นความทุกข์แม้หนักหนาของผู้อื่น ความเมตตาในใจตนจะทำให้อาจเป็นความทุกข์ของตนด้วยถ้าไม่สามารถให้ความกรุณาได้ และการให้ความกรุณาคือช่วยให้พ้นทุกข์นั้น มิใช่จะเป็นไปได้ทุกกรณี บางกรณีก็เป็นไปไม่ได้ ในกรณีที่เป็นไปไม่ได้นี้ เมตตาอาจเป็นโทษแก่ตนเอง ขณะเดียวกันก็ไม่เป็นคุณแก่ผู้กำลังเป็นทุกข์.

๏ เมื่อรู้เห็นความทุกข์ของผู้อื่น ไม่อาจให้ความกรุณาได้ด้วยเป็นกรณีสุดวิสัยจริง ๆ อย่าปล่อยใจให้เดือดร้อนด้วยความสงสาร ด้วยความปรารถนาจะช่วย ด้วยความคิดว่าเป็นความรู้สึกที่ถูกต้องเพราะเป็นความเมตตา เมตตาต้องมีผลเป็นความเย็นในจิตใจตนเอง จึงจะเป็นเมตตาที่ถูกแท้ แม้ให้ความเดือดร้อนเศร้าหมองแก่ใจตน นั่นไม่ใช่เมตตาที่

ถูกแท้ แต่เป็นเมตตาที่หลงทาง ไม่อาจนำไปสู่จุดหมายอันสวัสดีได้ ทั้งตนเองและผู้ที่ตนเมตตาทั้งหลาย.

๐ ผู้มีปัญญาหลายคนเมื่อต้องประสบเคราะห์กรรม จะไม่รับอย่างเป็นโทษ แต่พยายามรับอย่างถูกต้อง เช่นปลงว่าเป็นกรรม และปลงต่อไปให้เป็นความยินดีเบิกบาน ว่ายังดีที่ไม่หนักยิ่งกว่านั้น คิดเช่นนี้ถูกต้อง เพราะความคิดใดที่ให้เกิดความสุขแม้เพียงเล็กน้อยแม้เพียงชั่วคราวแก่จิตใจ ความคิดนั้นเป็นความคิดที่ถูกแท้ เป็นปัญญาในระดับหนึ่ง ที่ถึงจะไม่มากมายแต่ก็เป็นสิ่งพึงถือว่าเป็นปัญญา ที่จะสามารถอบรมให้เจริญต่อไป ให้ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ.

๐ เห็นผู้อื่นรับผลของกรรมไม่ดีอยู่ เป็นความทุกข์ พึงมีสติ พึงรอบคอบในการรับ ให้เป็นการรับที่ถูกต้อง เพื่อเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ก่อนอื่นให้เตือนตนเองในเรื่องของกรรม ให้สำทับตนเอง ว่าความทุกข์ที่ตนเห็นอยู่ที่เป็นความทุกข์ของผู้อื่น ตนก็จะหนีไม่พ้นแม้ว่าตนได้กระทำเหตุอันเป็นกรรมไม่ดีไว้ เพียงแต่ไม่รู้ว่าเมื่อไรผลจะมาถึงเท่านั้น เมื่อมีสติเตือนตนเองเช่นนี้แล้ว ให้หาทางแก้ไข และทางแก้ไขในเรื่องการให้ผลของกรรมก็คือ ในขณะที่ผลของกรรมร้ายยังไม่เกิด ให้เร่งทำกรรมดีให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพราะการให้ผลของกรรมที่หนักย่อมมาถึงก่อน

การให้ผลของกรรมที่เบากว่า แม้ว่าจะทำก่อน.

๐ ความรู้จักภาวนาพุทโธนั้นสำคัญมาก มีคุณมีประโยชน์มาก สามารถนำมาช่วยใจได้เมื่อเศร้าหมองด้วยความทุกข์ของตนเองก็ตาม ด้วยความทุกข์ของผู้อื่นก็ตาม ก่อนที่จะสามารถใช้ปัญญาหาเหตุผลมาทำใจให้สงบแช่มชื่นพ้นจากความทุกข์ความเศร้าหมองได้ ให้หยุดความรู้สึกอันไม่เป็นที่ปรารถนานั้นด้วยคำพุทโธ ภาวนาคำพุทโธนี้แหละให้มาก ให้ติดต่อกันจนไม่มีช่องว่างสำหรับความคิดอื่น ความทุกข์ความเศร้าหมองจะสงบลงได้ ไม่อาจเอาชนะพุทโธได้นี้เป็นจริง.

๐ ธรรมสำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ คือเมตตาธรรม ใครทั้งหลายทั้งนั้นก็สรรเสริญบรรดาผู้มีธรรมสำคัญคือเมตตา ในขณะเดียวกันก็มีผู้ต้องเป็นทุกข์เพราะมีเมตตา ด้วยหลงเข้าใจว่าเมื่อมีเมตตามีความสงสารก็ต้องมีใจไม่เป็นสุข ซึ่งที่จริงแล้วหาถูกต้องไม่ เมตตาหรือความสงสารนั้นต้องสงสารตัวเองด้วย และการจะช่วยตัวเองให้พ้นความน่าสงสารน่าเมตตานั้น ทุกคนทำได้แม้ว่าบางทีจะช่วยผู้อื่นให้พ้นจากความน่าสงสารน่าเมตตาไม่ได้ ความน่าสงสารน่าเมตตาที่ใหญ่ยิ่งคือความมีใจไม่สงบ เร่าร้อนอยู่ข้อนี้แหละที่ทุกคนช่วยตัวเองได้ และพึงช่วยตัวเองอย่างยิ่ง

ท่องพุทโธ พุทโธ ไว้ นี้แหละเป็นการช่วยตัวเองที่ง่ายและได้ผล จะหยุดความเร่าร้อนได้.

๐ มีเมตตาต่อเขาผู้เป็นทุกข์นั้นดีนัก แต่อย่าลืมเมตตาตัวเองจนปล่อยให้ใจตัวเองเป็นทุกข์เพราะเมตตาเขา รักษาใจตัวเองให้พ้นจากความน่าเมตตาให้ได้ ให้ใจสงบเย็นได้เมื่อไร เมื่อนั้นคือได้เมตตาตนเอง แล้วจึงเมตตาผู้อื่นต่อไป ให้ความช่วยเหลือคือกรุณาเขาต่อไปให้เต็มสติปัญญาความสามารถ อย่าให้ผลที่ตามมาทำให้ใจตนเองน่าสงสาร เมื่อช่วยแล้ว เต็มความสามารถแล้ว ผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามกรรมที่เขาได้ทำไว้ ไม่มีอำนาจใดจะไปสู้กับอำนาจกรรมของใครได้ แม้เชื่อในเรื่องอำนาจกรรมเช่นนี้ ใจที่มีเมตตาก็จะเป็นการมีอย่างถูกแท้ อย่างมีปัญญา ไม่พาใจตนเองไปสู่ความเร่าร้อนด้วยความเมตตาที่ไม่ถูกต้อง.

๐ อำนาจของกรรมใหญ่ยิ่งที่สุดในโลก ไม่มีอำนาจใดอาจทำลายล้างได้ แม้อำนาจของกรรมดีก็ไม่อาจทำลายอำนาจของกรรมชั่ว และอำนาจของกรรมชั่วก็ไม่อาจทำลายอำนาจของกรรมดี อย่างมากที่สุดที่มีอยู่ คืออำนาจของกรรมดีแม้ทำให้มากให้สม่ำเสมอในภพภูมินี้ ก็อาจจะทำให้อำนาจของกรรมชั่วที่ได้ทำมาแล้วตามมาถึงได้ยาก ดังมีเครื่องขวางกั้นไว้ หรือไม่เช่นนั้นก็ดังที่ท่านเปรียบว่าเหมือน

วิ่งหนีผู้ร้ายที่วิ่งไล่ตามมา ถ้ามีกำลังแข็งแรงกว่าผู้ร้ายก็ย่อมยากที่ผู้ร้ายจะไล่ทัน ความแข็งแรงของผู้วิ่งหนีกรรมชั่วก็หาใช่อะไรอื่น คือความเข้มแข็งสม่ำเสมอของการทำกรรมดีนั่นเอง.

๐ คนน่าสงสารในโลกนี้มีมากนัก ทั้งน่าสงสารทางกายและน่าสงสารทางใจ เราเองแทบทุกคนก็เป็นโรคน่าสงสารเช่นที่กล่าว แต่เมื่อไม่ใช่โรคทางกายก็ไม่เห็นกัน ไม่รู้กันว่าตนเป็นคนหนึ่งในจำนวนมหาศาลที่น่าสงสาร และน่าสงสารยิ่งกว่าเป็นโรคทางกาย น่ากลัวน่าเป็นห่วงยิ่งกว่าเป็นโรคทางกาย โรคน่าสงสารทางใจตัวเองต้องรู้ด้วยตัวของตัวเอง ต้องยอมรับด้วยตัวของตัวเอง จึงจะแก้ไขได้ ไม่เช่นนั้นแล้วก็ไม่มีทางจะรักษาโรคทางใจได้เลย แม้พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจะเป็นโอสถรักษาโรคทางใจที่วิเศษสุด แต่ก็จักไม่สามารถนำไปรักษาโรคทางใจของผู้ที่ไม่ยอมรับรู้ว่าใจของตนมีโรค นั่นก็คือย่อมไม่ยอมรับการรักษาไม่ยอมรับโอสถของพระพุทธเจ้า เขาย่อมเป็นคนน่าสงสารตลอดไป พบคนเช่นนี้พึงย้อนดูตนเอง คงจะต้องพบโรคทางใจด้วยกัน เพียงแต่ว่าจะมากน้อยหนักเบากว่ากันเพียงไรตามอำนาจของกรรมที่ได้กระทำมาแล้วเท่านั้น กรรมนั้นน่าเชื่อถือนักในการให้ผลตรงตามเหตุ ไม่มีอคติด้วยอำนาจใดเลย.

๐ แม้เกิดอยู่ในฐานะที่สุขสบาย ก็มิใช่ว่าไม่จำเป็นต้องนึกถึงกรรม มิใช่ว่าไม่จำเป็นต้องเชื่อกรรม สุขสบายเพียงไรก็จำเป็นต้องนึกถึงกรรม ถ้าไม่ได้ทำกรรมดีอันควรแก่เหตุแล้ว จะอยู่ในฐานะสุขสบายได้อย่างไร ใครอื่นอีกมากมายหาได้อยู่ในฐานะเช่นนั้น อดอยากยากไร้เข็ญใจกันนักหนา ทำไมเป็นได้เช่นนั้น มีอะไรเป็นเครื่องทำให้เป็นไป แม้ไม่ตั้งข้อคิดในเรื่องเช่นนี้เสียเลย ย่อมไม่อาจอบรมปัญญาให้เห็นถูกในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญแก่ทุกชีวิตที่ปรารถนาความสวัสดี.

๐ คนก็ตามสัตว์ก็ตามเกิดด้วยอำนาจของกรรม กรรมนำให้เป็นคน และกรรมนำให้เป็นสัตว์ เชื่อไว้ก่อนย่อมมีโอกาสที่จะพ้นจากความเป็นสัตว์ เพราะเมื่อเชื่อว่ากรรมมีอำนาจถึงเพียงนั้น ก็ย่อมขวนขวายทำกรรมที่จะไม่นำให้ต้องไปเป็นสัตว์ ไม่มีใครที่ไม่กลัวความเป็นสัตว์ และมีโอกาสที่จะได้เกิดเป็นสัตว์แน่ในภพภูมิข้างหน้าแม้บังเอิญไปทำกรรมที่จะทำให้เกิดผลเช่นนั้น โดยจะรู้หรือไม่รู้เชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม พลาดพลั้งไปทำกรรมผิดเข้า ก็จะไม่อาจปฏิเสธผลของกรรมได้เลย.

๐ อันผู้ทำไม่ดีมีประการต่าง ๆ ด้วยกายวาจา อันเนื่องมาจากใจที่ไม่ดีของเขานั้น ที่จริงแล้วผู้มีเมตตากรุณามุทิตา

อุเบกขาพอสมควร ประกอบด้วยความเชื่อในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ย่อมได้ความรู้สึกลึกซึ้งยิ่งขึ้นในเรื่องของกรรม ไม่น่าจะมีผู้ใดปรารถนาเป็นคนไม่ดี แต่ทำไมจึงมีคนไม่ดีมากมายทั้ง ๆ ที่มิได้ปรารถนา คิดให้เข้าใจในเรื่องของกรรม จะรู้ชัดว่ากรรมที่คนผู้นั้นทำไว้ในอดีตได้ติดตามห้อมล้อมจิตเขามา ปรากฏเป็นผลในปัจจุบัน ทั้งที่ในปัจจุบันเขาก็มิได้ต้องการให้เป็นเช่นนั้น และหากเขาเข้าใจเรื่องของกรรมบ้างแล้ว เขาจะกลัวไปถึงชาติในอนาคต เขาจะพยายามไม่ทำกรรมไม่ดี เพราะเข็ดกลัวผลของกรรมที่ทำให้เขาต้องเป็นคนไม่ดีอยู่ในปัจจุบันทั้งที่เขาไม่ปรารถนาเลย.

๐ เป็นผู้ใหญ่ก็อย่าทำกรรมไม่ดี เป็นเด็กหรือเป็นหนุ่มเป็นสาวก็อย่าทำกรรมไม่ดี แม้รักตัวเองก็อย่าทำกรรมไม่ดี จงทำแต่กรรมดี หรือแม้รักแม่พ่อพี่น้องลูกหลานก็อย่าทำกรรมไม่ดี ผลไม่ดีที่ผู้ทำได้รับนั้นจะทำให้บรรดาผู้ที่รักตนพลอยกระทบกระเทือนไปด้วย ลองนึกถึงใจตนเองเมื่อเห็นผู้ที่ตนรักทำความไม่ดี แม้ผลไม่ดียังไม่ทันปรากฏชัด ตนก็ไม่สบายใจ ยิ่งเมื่อได้ผลร้ายเกิดขึ้นสนองผู้ทำกรรม เราผู้มีความผูกพันกับเขาก็ย่อมต้องเหมือนพลอยได้รับผลร้ายด้วย ดังนั้นแม้ไม่รักตนเอง ก่อนจะทำอะไรก็ควรนึกถึงใคร

ทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีผู้เป็นที่รักอยู่ด้วย ถ้าเราทำกรรมไม่ดี ได้รับผลไม่ดี ผู้ที่รักเราและผู้ที่เรารักก็จะต้องพลอยได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจไปด้วยอย่างไม่ยุติธรรม เพราะมิได้เป็นผู้ทำกรรมไม่ดีด้วย แต่ต้องพลอยได้รับผลไม่ดีเพราะความผูกพัน ดังนั้นจะทำความไม่ดีใดก็น่าจะนึกถึงบรรดาผู้ที่มีความผูกพันกับเราบ้าง อาจจะช่วยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นในการหลีกการทำกรรมไม่ดี.

๏ ก่อนจะทำกรรมใด แม้หยุดยั้งตั้งสติ คิดให้ดีว่ากรรมนั้นดีหรือไม่ดี ก็จะทำให้ไม่ทำกรรมไม่ดีอย่างเต็มใจอย่างสบายใจ แต่จะมีเวลายับยั้งชั่งใจ อันเป็นความสำคัญควรจะทำให้เป็นความเคยชินด้วยกันทุกคน.

๏ การพิจารณาให้กลัวกรรมไม่ดีนั้นอาจทำได้แม้เมื่อเห็นสิงสาราสัตว์ จะเห็นตัวจริงหรือเห็นเพียงรูปภาพก็ตาม สัตว์เหล่านั้นล้วนมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด แต่ก็เหตุใดเล่าที่ทำให้ต้องมาเกิดเป็นสัตว์ ไม่ได้เกิดเป็นผู้เป็นคนเป็นมนุษย์ที่สูงกว่าประเสริฐกว่าเป็นอันมาก ต้องกรรมที่สัตว์เหล่านั้นได้ประกอบกระทำมาในอดีตชาติปรุงแต่งให้เป็นไปให้มีรูปลักษณ์ของสัตว์ ที่แม้บางชนิดจะดูน่ารักน่าเอ็นดู แต่ก็เป็นสัตว์ แม้จะได้รับความรักความเอ็นดูอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูอย่างดี ก็เป็นแบบที่ให้แก่สัตว์ และก็ไม่แน่ว่าสัตว์จะ

มีความคิดอย่างไร จะเศร้าเสียใจในความต้องเป็นสัตว์หรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อพ้นจากภพภูมิมนุษย์ทันทีก็ได้ภพภูมิของสัตว์ อาจจะยังไม่ลืมชีวิตในภพภูมิมนุษย์ อาจจะยังจำผู้คนที่เกี่ยวข้องด้วยได้ จิตใจของสัตว์นั้นจะน่าสงสารสักเพียงไหน แต่เมื่อเกิดแล้วก็เลือกไม่ได้แล้วที่จะเกิดเป็นอะไรอื่น ถึงอย่างไรก็ตาม ทุกคนมีโอกาสที่จะเลือกชีวิตข้างหน้าภพภูมิข้างหน้าได้ พึงทำดีให้เต็มความสามารถ อย่าละโอกาสที่จะทำความดีเลย นั่นแหละจะเป็นการเลือกภพชาติข้างหน้าสำหรับตนได้ จะเลือกเป็นอะไรก็ได้ ไม่เป็นอะไรก็ได้.

๐ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความเป็นทุกข์ทนอยู่ไม่ได้ต้องเปลี่ยนแปลง อนัตตา ความไม่เป็นไปตามปรารถนาต้องการ นี้คือไตรลักษณ์ ลักษณะสามที่มีในทุกคนทุกสิ่ง ความสุขความทุกข์ ความเจริญความเสื่อม ความเป็นมนุษย์ความเป็นสัตว์ เหล่านี้ตกอยู่ในไตรลักษณ์ทั้งสิ้น ดังนั้นแม้ว่าชาติหนึ่งกรรมไม่ดีจะแต่งให้เป็นสัตว์ ก็มิใช่ว่าจะต้องเป็นสัตว์ทุกชาติไป และแม้ว่าชาติหนึ่งกรรมดีจะนำให้เป็นมนุษย์ ก็มิใช่ว่าจะได้เป็นมุนษย์ทุกชาติไป นั่นก็คือสัตว์ย่อมเป็นคนได้ และคนก็ย่อมเป็นสัตว์ได้ ทั้งหมดขึ้นอยู่กับกรรมของแต่ละคนแต่ละสัตว์ ผู้ไม่ประมาทระวังในการกระทำกรรมย่อมสามารถพ้นจากการถือภพชาติอัน

ไม่ปรารถนาได้.

๐ กรรมที่อาจทำให้มนุษย์ในชาติหนึ่งต้องเป็นสัตว์ในอีกชาติหนึ่ง หรือทำสัตว์ในชาติหนึ่งให้กลับเป็นมนุษย์ในอีกชาติหนึ่ง มีผู้เขียนบ้างเล่าบ้างไว้หลายเรื่องเกี่ยวกับเรื่องนี้ รวมทั้งเรื่องที่มีปรากฏในพุทธกาล จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามก็ไม่พึงประมาท กรรมใดที่เคยมีแสดงไว้ว่าทำให้มนุษย์ต้องเกิดเป็นสัตว์ เชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่พึงทำ กรรมสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นกรรมทางใจ คือความผูกพัน ผู้ตายที่มีความผูกพันในภพภูมิของตน เช่นผูกพันในทรัพย์สมบัติของตนในภพภูมินั้น ความผูกพันยึดมั่นอาจนำให้กลับเกิดในบ้านเรือนตนอีกได้ แต่จะมิใช่เป็นมนุษย์ มีเรื่องเล่าว่าเกิดเป็นเล็นก็มี เกิดเป็นสุนัขก็มี ซึ่งน่าจะไม่มีผู้ใดปรารถนาจะเป็น จึงน่าจะต้องระวังกรรมทางใจให้มากเช่นเดียวกับกรรมทางกายทางวาจา อย่ายึดมั่นห่วงใยในอะไรให้มากนัก วางเสียปล่อยเสีย ท่องพุทโธไว้ให้เสมอนั่นแหละ จะทำให้ถอนใจจากความยึดมั่นได้.

๐ เคยมีผู้เล่าเรื่องเจ้าของพระพุทธรูปงดงามองค์หนึ่งสิ้นชีวิตไปในขณะที่จิตใจกำลังรักและหวงแหนพระพุทธรูปองค์นั้นอย่างยิ่ง เมื่อมีผู้มาขอชมพระพุทธรูป ก็มีงูใหญ่เลื้อยมาแผ่พังพานขู่อยู่ต่อหน้าแสดงความหวงแหน เมื่อผู้

มาขอชมพูดว่าเพียงมาขอชม ไม่ได้คิดจะนำไปเป็นของตน งูก็เลื้อยห่างไป ว่ากันว่าเจ้าของพระพุทธรูปได้มาเกิดเป็นงูเสียแล้วเพราะความผูกพันหวงแหนพระพุทธรูป ความยึดมั่นผูกพันจึงเป็นกรรมทางใจที่น่าจะเป็นเหตุแห่งการทำให้มนุษย์ในชาติหนึ่งต้องเป็นสัตว์ในอีกชาติหนึ่งได้ จึงไม่พึงประมาท จะจริงหรือไม่จริง เชื่อหรือไม่เชื่อ ก็อย่าประมาทไว้ก่อน พยายามทำกรรมทางใจให้พ้นจากความยึดมั่นถือมั่นให้ได้เต็มความสามารถเถิด.

๐ ในสมัยพุทธกาล มีเรื่องที่พระภิกษุรูปหนึ่งเมื่อมรณภาพลง พระรูปหนึ่งจะมานำจีวรไป พระพุทธเจ้าทรงห้ามและรับสั่งเล่า ว่าพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของจีวรนั้นได้มาเกิดเป็นเล็นเกาะอยู่ที่จีวรที่ท่านซักตากไว้ เพราะจิตของท่านเมื่อจะมรณภาพนั้นผูกพันอยู่กับจีวรผืนนั้น ที่ท่านเพิ่งได้มาและชอบมาก กรรมทางใจหรือมโนกรรมมีโทษหนักเพียงนี้ ทำมนุษย์ในชาติหนึ่งให้เป็นสัตว์ในอีกชาติหนึ่งก็ได้ ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือเมื่อเป็นสัตว์แล้วก็ยังระลึกถึงครั้งเมื่อเป็นมนุษย์ได้จะเดือดร้อนใจเพียงไหน พระพุทธเจ้ารับสั่งห้ามไม่ให้นำจีวรไป เพราะเล็นที่เป็นเจ้าของจีวรครั้งยังเป็นพระภิกษุนั้นหวงอยู่ ถ้านำจีวรไปก็จะโกรธแค้นขุ่นเคือง จะทำให้ไม่ได้ไปเสวยผลแห่งกรรมดีที่ได้กระทำ

ไว้แล้วเป็นอันมาก อำนาจกรรมแม้เพียงมโนกรรมทางใจ ไม่ได้ปรากฏเป็นกายกรรมวจีกรรมถึงเป็นการเบียดเบียนทำร้ายผู้ใด ก็ยังมีอำนาจใหญ่ยิ่งเพียงนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงเตือนให้ระวัง ทุกคนจึงควรระวังให้จงหนัก.

๐ ทุกวันนี้มีข่าวฆ่าฟันกันอย่างทารุณโหดเหี้ยมมิได้เว้นแต่ละวัน พบแล้วเห็นแล้ว ก็ให้นึกถึงกรรม เคยฆ่าเขามาก็ถูกเขาตามมาฆ่า คนละภพคนละชาติ ข้ามภพข้ามชาติแล้ว ก็ยังตามกันมาได้ มาส่งผลได้ เรื่องกรรมเป็นเช่นนี้ จึงน่ากลัวกรรมนัก พึงกลัวกรรมนัก ไม่พึงคิดว่าการเชื่อว่าการฆ่าฟันตามล้างตามผลาญกันเป็นเรื่องกรรมนั้น เป็นความเชื่อที่เหลวไหลไม่มีเหตุผล ไม่พึงคิดเช่นนี้เพราะไม่มีคุณอย่างใด จะถูกหรือจะผิด ถ้านึกเชื่อไว้ก่อนว่าเป็นเรื่องการให้ผลของกรรม ก็จะทำให้ไม่กล้าทำกรรมไม่ดีโดยตั้งใจ ก็จะพ้นจากผลของกรรมไม่ดีนั้นแน่นอน.

๐ อุบัติเหตุในยุคนี้สมัยนี้ที่รุนแรงก็มีมากมาย บางเรื่องไม่น่าเป็นก็เป็น บางคนไม่น่าประสบอุบัติเหตุเช่นนั้นก็ต้องประสบ ดูไปแล้ว คิดไปแล้ว ก็น่าจะรู้สึกว่าอุบัติเหตุอย่างนั้น ๆ เกิดขึ้นเพื่อจะให้คนนั้นคนนี้ต้องบาดเจ็บหรือล้มตายไปเท่านั้น เมื่อคิดเช่นนี้เพราะไม่อาจคิดเป็นอื่นได้ ก็ย่อมจะทำให้คิดว่าต้องเป็นเรื่องที่กรรมจะส่งผลแก่ผู้นั้น

ในที่นั้น ในเวลานั้น อุบัติเหตุจึงต้องเกิดขึ้นดังนี้.

๐ การถูกฆ่าของเด็กไร้เดียงสาหาความผิดไม่ได้ ซึ่งปรากฏขึ้นบ่อย ๆ ในยุคนี้ น่าจะทำให้ความเชื่อในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมหนักแน่นขึ้น ทำไมจึงต้องเป็นเด็กคนนั้นที่ถูกฆ่าทั้งที่ไม่ได้มีเรื่องขุ่นเคืองโกรธแค้นกัน อยู่ดี ๆ มีความสุข ก็ปุบปับถูกนำไปประหัตประหาร ในฐานะเป็นผู้ดู จงดูด้วยความรู้สึกกลัวกรรม ไม่ควรดูด้วยความรู้สึกอาฆาตขุ่นเคือง เพราะจะไม่เป็นคุณแก่จิตใจตนเอง มีแต่จะเป็นโทษ รู้แล้ว ปลงลง นี่แหละอำนาจของกรรม ยิ่งใหญ่นัก พึงกลัวนัก.

๐ แม้ในฐานะเป็นผู้ดู มิใช่ผู้พลอยได้รับความเดือดร้อนทนทุกข์ทรมานด้วย ถ้าไม่สามารถทำใจอบรมใจให้เข้าใจเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรมได้แล้ว เมื่อตนต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในเหตุการณ์อันร้ายแรง ก็ย่อมยากที่จะช่วยใจตนเองให้พ้นจากความร้อนได้ แม้เพียงพอสมควร.

๐ เรื่องร้ายแรงที่เราไม่ได้เกี่ยวข้องด้วยเกิดขึ้นอยู่มากมาย ทุกวันทุกคืน แม้จะอยู่ในบ้านเรือนตนสมัยนี้ก็สามารถรับรู้ได้ เห็นได้ ได้ยินได้ พึงถือโอกาสอบรมใจ

ตนเองให้เชื่อในเรื่องของกรรม กรรมน่ากลัวเพียงไร คิดให้ดี เมื่อกรรมมาถึง หนีได้หรือไม่ คนดีในชีวิตนี้มิใช่ว่าจะไม่เคยทำกรรมไม่ดีมาก่อนในอดีตชาติ ดังนั้นจึงปรากฏบ่อย ๆ ว่าคนดีแสนดีกลับต้องได้รับความทุกข์หนักหนา ด้วยโรคภัยไข้เจ็บบ้าง ด้วยความไม่สมหวังในเรื่องใหญ่โตสำคัญแก่จิตใจบ้าง เป็นเหตุให้ต้องเศร้าหมองทรมานอย่างยิ่ง เราได้รู้ได้เห็นอย่าได้พิศวงสงสัย อย่าได้คิดผิดว่าคนทำดีไม่ได้ดี แต่จงวางใจให้ถูก ให้เป็นประโยชน์แก่ตน วางใจลงในกรรม กรรมที่สลับซับซ้อนยิ่งนัก ยากที่จักเข้าใจ แต่ก็ไม่ยากที่จะเชื่อไว้ก่อน อะไรที่เชื่อไว้ก่อนแล้วไม่มีโทษมีแต่คุณ ผู้มีปัญญาแม้พอสมควรย่อมไม่ดื้อปฏิเสธ.

๐ การรับผลของกรรมนั้นสำคัญมาก สำคัญทั้งการรับผลของกรรมชั่วและผลของกรรมดี ไม่สำคัญแต่เพียงการรับผลของกรรมชั่วเท่านั้น การรับผลของกรรมดีก็สำคัญ การรับผลของกรรมดีนั้น ถ้ารับไม่ถูกก็มีโทษร้ายแรงแก่จิตใจ น่าจะรุนแรงกว่าการรับผลของกรรมชั่วอย่างไม่ถูกวิธีเสียอีกด้วย ผู้ทำกรรมดีไว้เป็นบารมีส่งให้ชาตินี้สมบูรณ์พร้อม แม้รับผลแห่งกรรมดีหรือผลของบารมีไม่ถูก ผลเสียที่จะเกิดตามมาคือความหลงตน อันความหลงตนนั้นจะพาความหลงอีกมากมายให้ตามมา เป็น

โทษมหันต์นัก.

๐ ผลของกรรมดีและผลของกรรมชั่วมีทั้งคุณและมีทั้งโทษอยู่ในตัว คุณหรือโทษจะปรากฏตามการวางใจรับผลนั้น ผลของกรรมดีที่เกิดแก่ผู้ใดก็ตาม แม้ผู้นั้นวางใจรับไม่ถูก ไม่ประกอบด้วยปัญญา ผลดีก็จะไม่สมบูรณ์ ทั้งผลร้ายก็จะต้องตามมา ผู้ได้รับผลดีของกรรมดีคือการได้ประสบโลกธรรมฝ่ายดีคือลาภยศสรรเสริญสุขนั่นเอง ต้องรับให้ดี ต้องรับให้ถูก วิธีทำใจให้รับโลกธรรมอย่างถูกต้องที่สุดก็คือให้คิด ว่าลาภก็ตาม ยศก็ตาม สรรเสริญก็ตาม สุขก็ตาม ล้วนอยู่ในลักษณะของไตรลักษณ์ คือไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ต้องเปลี่ยนแปลง และไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการ ได้รับผลดีของกรรมดี คือได้ประสบโลกธรรมฝ่ายดีเมื่อไร เมื่อนั้นให้คิดถึงไตรลักษณ์ให้ทันที จะได้รับผลดีของกรรมดีที่ดียิ่งกว่าผลดีทั้งนั้น.

๐ การคิดถึงไตรลักษณ์ ความไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลง และไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการ คือการทำความดีทางใจ เป็นมโนกรรมที่ดี จึงย่อมได้รับผลเป็นความดีตรงตามเหตุที่ได้กระทำ ที่จริงมโนกรรม กรรมทางใจคือคิดดีนั้น แม้ตั้งใจจริงที่จะทำก็น่าจะง่ายกว่ากรรมทางกายทางวาจา เพราะเรื่องของความคิด

เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของเราเองอย่างแท้จริง ไม่เกี่ยวกับผู้ใดหรืออะไรเลย ความคิดอยู่กับเราจริง ๆ ไม่มีผู้ใดอาจล่วงล้ำก้ำเกินไปบังคับบัญชาได้.

๐ ได้รับผลชั่วของกรรมชั่วคือได้ประสบโลกธรรมฝ่ายไม่ดี ก็ควรต้องทำใจให้รับให้ถูก เช่นเดียวกับการทำใจรับโลกธรรมฝ่ายดีเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าจะปล่อยใจให้ตกอยู่ในอำนาจของความทุกข์ความเศร้าเสียใจหรือความโกรธแค้นอาฆาตพยาบาท แต่พึงรับผลไม่ดีของกรรมไม่ดีด้วยวิธีคิดเช่นเดียวกับเมื่อได้รับผลดีของกรรมดี คือคิดถึงไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ทนอยู่ไม่ได้ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลง และไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการของผู้ใดทั้งสิ้น ทุกข์แล้วก็สุข เป็นธรรมดา.

๐ ทั้งผลของกรรมดีและผลของกรรมชั่วล้วนมีลักษณะสาม คือไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการของผู้ใด กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทั้งผลของกรรมดีและผลของกรรมชั่วนั้นเมื่อเกิดแล้วต้องดับ ไม่มีที่จะยั่งยืนอยู่ได้ตลอดไป.

๐ สิ่งทั้งปวงเกิดแล้วต้องดับ คือมีลักษณะสาม มีลักษณะเป็นไตรลักษณ์ โลกธรรมฝ่ายดีคือผลของกรรม

ดีก็เช่นกัน เกิดแล้วต้องดับ โลกธรรมฝ่ายไม่ดีคือผลของกรรมไม่ดีก็เช่นกัน เกิดแล้วต้องดับ เมื่อเป็นเช่นนี้ เมื่อรู้เช่นนี้ตามเป็นจริงแล้ว ก็พึงละความยึดมั่นในผลของกรรมที่ได้ประสบอยู่ ไม่ว่าจะเมื่อประสบผลดีหรือเมื่อได้ประสบผลชั่วก็ตาม.

๐ ความยึดมั่นถือมั่นเป็นความไม่ถูกต้อง พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ละ แต่เมื่อยังละความยึดทุกอย่างไม่ได้ ก็พึงทุ่มเทจิตใจให้ยึดมั่นการทำกรรมดี ยึดมั่นความเชื่อในผลของการทำความดี ว่าทำดีจักได้ดีจริง มีความยึดมั่นความเชื่อในผลของการทำความชั่ว ว่าทำชั่วจักได้ชั่วจริง ความยึดมั่นเช่นนี้จักเป็นทางนำไปดี ให้ได้ทำดีไม่ทำไม่ดี ซึ่งก็ย่อมจักนำให้พ้นทุกข์โทษภัยของกรรมไม่ดี ได้รับแต่คุณประโยชน์สารพัดของกรรมดี.

๐ คนบางคนตกอยู่ในที่คับขัน แต่ก็รอดพ้นได้อย่างน่าอัศจรรย์ เช่นเครื่องบินตก รอดคนเดียวหรือสองคน ใครรู้ใครเห็นก็มักจะกล่าวว่าอัศจรรย์ บุญช่วยแท้ ๆ บุญนั้นก็คือผลดีของกรรมดี ไม่ใช่อะไรอื่น.

๐ กรรมดีทางใจหรือมโนกรรมที่สำคัญยิ่ง คือความมั่นในกตัญญุตาธรรมรู้พระคุณที่ท่านได้กระทำแล้ว พระคุณ

แคบ ๆ ก็คือเฉพาะที่ท่านได้กระทำแล้วแก่เรา กว้างออกไปอย่างไม่มีขอบเขตคือพระคุณที่ท่านทำแล้ว แก่ใคร ๆ ทั้งนั้น ไม่จำเป็นต้องเฉพาะแก่เรา ใจที่ระลึกรู้ในพระคุณหรือในความดีของท่านเช่นนี้เป็นใจที่มีกรรมดี เป็นใจที่กำลังทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดีแห่งกรรมดีนั้นโดยลำดับ ผลดีอันดับแรกที่จะเกิดแก่ผู้มีกตัญญุตาธรรมคือการได้ทำกายกรรมวจีกรรมที่ดี ที่จะส่งผลดีสืบต่อไปอีกนานาประการแก่ผู้มีมโนกรรมดีเป็นจุดเริ่มต้น ตรงกันข้ามกับผู้มีอกตัญญูทุกประการ.

๐ กตัญญูกตเวทิตาธรรม ความรู้พระคุณและตอบแทนพระคุณ เป็นกรรมดีทั้งทางกายวาจาใจ จึงเป็นกรรมดีที่จะให้ผลดีได้พร้อม ความกตัญญูจะเป็นเครื่องป้องกันใจมิให้มีความคิดทำความไม่ดี เพราะเมื่อมีกตัญญูรู้พระคุณท่านเป็นต้นว่ารู้พระคุณของมารดาบิดา ก็ย่อมไม่กล้าที่จะคิดทำความไม่ดี ที่จะทำความเสื่อมเสียหรือความเสียใจทุกข์ร้อนให้เกิดแก่ท่าน จะไม่คิดไม่ดีไม่ทำไม่ดีโดยมีกตัญญูกตเวทิตาธรรมนั่นเองเป็นเครื่องห้ามกันไว้ ความสวัสดีแห่งตนย่อมเป็นผลเกิดได้ด้วยเหตุมีกตัญญูกตเวทิตาธรรมประจำใจ เป็นกรรมทางใจหรือมโนกรรมที่ดี ตรงกันข้ามกับผู้อกตัญญูผู้เนรคุณทุกประการ.

๐ กรรมดีทางใจที่สูงส่งใหญ่ยิ่งที่สุด ที่ยังให้บังเกิดผลดีที่ใหญ่ยิ่งสูงส่งที่สุด คือกรรมทางพระหฤทัยพระสิทธัตถราชกุมารก่อนแต่จะทรงตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณเป็นพระพุทธเจ้า กรรมดีทางพระหฤทัยนั้นคือพระมหากรุณาที่จะทรงช่วยสัตว์โลกทั้งปวงให้พ้นทุกข์ เป็นกรรมดีที่ใหญ่ยิ่งสูงส่งที่สุด ไม่มีกรรมทางใจของผู้ใดเปรียบได้ กรรมทางพระหฤทัยพระสิทธัตถราชกุมารสูงสุดเต็มบริบูรณ์พระหฤทัยจึงเป็นเหตุให้เกิดผลเป็นกรรมทางพระกายพระวาจาอย่างใหญ่ยิ่ง จนถึงได้เสด็จออกทรงบรรพชาแสวงหาทางเพื่อให้ทรงบรรลุจุดที่ทรงมุ่งหมาย ได้ช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ ทรงสละสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ย่อมไม่มีผู้ใดสละได้ เพราะสิ่งที่ทรงสละนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปปรารถนาจะไขว่คว้าให้ได้มาเป็นสมบัติของตน ทรงสละสิ่งอันเป็นเครื่องบำรุงบำเรอความสุขทุกประการ มีราชบัลลังก์เป็นสำคัญ ทรงเหนื่อยยากตรากตรำพระวรกาย ทรงสละความเป็นพระมหากษัตริย์ลงสู่ความเป็นผู้ขอที่ไม่มีอะไรเป็นของพระองค์เลย ทรงกระทำได้ถึงเพียงนี้ก็ด้วยทรงมีกรรมดียิ่งทางพระหฤทัย คือมีพระมหากรุณาคุณเป็นมโนกรรม กรรมทางใจ ที่ให้ผลตรงตามเหตุ พระพุทธศาสนาที่สุดประเสริฐบังเกิดขึ้นเป็นผลแห่งพระมหากรุณาคุณ อันเป็นกรรมส่วนเหตุที่สุดประเสริฐนั้น เป็นผลสูงสุดตรงตามเหตุคือกรรมที่สูงสุด.

๐ การทำกรรมดีหรือกุศลกรรมให้มากย่อมอาจให้ผลตัดรอนอกุศลกรรมได้ อกุศลกรรมที่หนักที่แรงจำเป็นต้องมีกุศลกรรมที่หนักกว่าแรงกว่ามาก ๆ จึงจะสามารถตัดกันได้ทันท่วงที นั่นก็คือแม้มีอกุศลกรรมที่ทำไว้แล้วมาส่งผลทำให้ตกอยู่ในที่ร้อนที่คับขัน กุศลกรรมที่ทำอยู่แม้แรงกว่าหนักกว่า ย่อมจะสามารถตัดผลของอกุศลกรรมให้ขาดได้ในพริบตา มีตัวอย่างปรากฏให้รู้ให้เห็นอยู่ในทุกวันนี้ จึงไม่ควรลังเลที่จะทำความดีคือกุศลกรรม ให้มาก ให้สม่ำเสมอ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

๐ ใครเล่าที่ระลึกได้ ว่าได้ทำกรรมใดไว้ในอดีต นึกไม่ได้ทั้งนั้น ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว จะมาระลึกรู้กันบ้างก็เมื่อต้องประสบผลของกรรมแล้ว บางคนจึงจะสงสัยว่านั่นคงเป็นผลของกรรมชั่ว เพราะทำให้เคราะห์ร้ายเดือดเนื้อร้อนใจ บางคนจึงจะสงสัยว่านั่นคงเป็นผลของกรรมดีเพราะทำให้ได้รับโชคดีมีความสุขกายสบายใจ การที่มารู้มาสงสัยในเรื่องการให้ผลของกรรมเช่นนี้เป็นการดี เท่ากับเป็นการแสดงว่ามีความเชื่อในเรื่องกรรมอยู่ในใจ แม้จะยังไม่ปฏิบัติจริงจังให้เป็นการแสดงความกลัวกรรม อันสมควรกลัวอย่างยิ่ง.

๐ ที่ปากพูดกันอยู่ว่ากรรมไม่ดีน่ากลัวนั้นถ้าทำให้ความรู้สึกน่ากลัวเกิดขึ้นในใจได้จริง และไม่เพียงให้รู้สึกว่ากรรมไม่ดีน่ากลัวเท่านั้น ต้องให้กลัวกรรมไม่ดีด้วยจริง ๆ จึงจะเกิดผลเป็นคุณแก่ตน สักแต่ปากพูดไป ใจไม่จริงดังปาก ก็หามีประโยชน์แก่ตนไม่ อาจจะมีประโยชน์แก่ผู้ได้รับฟัง ที่นำไปคิดพิจารณา และเกิดความรู้สึกกลัวกรรมไม่ดีขึ้นอย่างจริงใจ.

๐ กรรมไม่ดีมีโทษเป็นผลน่ากลัวจริง ครูอาจารย์องค์สำคัญท่านพยายามสอนศิษย์ให้กลัวการทำกรรมไม่ดีด้วยการนำเรื่องที่ท่านเคยประสบมาเล่า ซึ่งเมื่อท่านรับรองว่าท่านได้รู้ได้เห็นมาด้วยองค์ท่านเอง ก็ไม่น่าจะมีผู้เคลือบแคลงสงสัย เป็นต้นท่านเล่าว่า ครั้งหนึ่งท่านธุดงค์อยู่ในป่ามีผ้าขาวน้อยติดตามไป ตกดึกผ้าขาวตกอกตกใจวิ่งจากที่พักของตนเข้าไปหาท่าน ปรากฏว่าได้เห็นสิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเห็นเข้ามาคุกคามจะเอาชีวิต ท่านอาจารย์องค์นั้นเล่าว่าเมื่อผ้าขาวน้อยเข้าไปหาท่านแล้วยังแสดงความกลัว และท่านก็ได้ยินเสียงร้องที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน เสียงนั้นร้องก็องก็องก็อยก๋อย ก็องก็องก็อยก๋อย เป็นเสียงเล็ก ๆ เบา ๆ ท่านมองหาตัวก็ไม่เห็น ท่านจึงทำสมาธิ และก็ได้เห็นหน้าเล็ก ๆ หน้าหนึ่งลอยอยู่ ลักษณะเหมือนหน้าชะนี เป็นเจ้าของเสียงร้อง

ก๊องก๊องก๊อยก๋อย ก้องก๊องก๊อยก๋อย เมื่อมันสบตาท่านอาจารย์ก็หลบวูบหายไป เสียงร้องนั้นก็หายไปด้วย ท่านอาจารย์บอกกับสานุศิษย์ว่านั่นเป็นผีก๊องก๊อย ที่มุ่งมาหาผ้าขาวน้อยนั้นเพื่อจะดูดเลือดกิน ท่านสงสัยว่าทำไมผีตัวนั้นจึงมุ่งมาที่ผ้าขาวซึ่งเป็นผู้ถือศีล ท่านจึงซักถามผ้าขาวว่าได้รักษาศีลบริสุทธิ์ดีหรือ จึงได้รับทราบว่าในตอนกลางวันวันนั้น ผ้าขาวเผามด เพราะมาขึ้นที่นอนจำนวนมาก ท่านอาจารย์ท่านชี้ว่าเมื่อไม่มีศีลก็ไม่มีเครื่องคุ้มครอง ผ้าขาวได้รับความคุ้มครองจากศีลอันบริสุทธิ์ของท่าน จึงรอดชีวิต.

๐ ท่านอาจารย์องค์สำคัญท่านชอบเตือนศิษยานุศิษย์ของท่านด้วยประโยคว่า "ระวังนะ ทำไม่ดีเป็นผีก๊องก๊อย ทำไม่ดีเป็นผีก๊องก๊อย" เกี่ยวกับเรื่องนี้ท่านเล่าว่า มีแม่ชีคนหนึ่งปฏิบัติดีจนสามารถหยั่งรู้ไปได้ถึงอดีตชาติของตน แม่ชีคนนั้นขาพิการเท้าพิการ ต้องเดินด้วยหลังเท้าข้างหนึ่ง ได้เล่าให้ท่านอาจารย์ท่านฟัง ว่าอดีตชาติเป็นหญิงที่ทำกรรมไม่ดีเกี่ยวกับประพฤติผิดประเวณี ละเมิดศีลข้อ ๓ ตายไปได้ไปเป็นผีก๊องก๊อย และจากความเป็นผีก๊องก๊อยได้มาเกิดเป็นมนุษย์ คือเป็นแม่ชี ยังมีรูปร่างของผีก๊องก๊อยติดมา คือเหมือนชะนี เดินขาอ่อน หลังเท้าข้างหนึ่งพลิกกลับไปข้างหลัง เรื่องแม่ชีนี้ที่ท่านอาจารย์ท่านนำมาสอนว่า

"ทำไม่ดีเป็นผีก็องก็อย ทำไม่ดีเป็นผีก็องก็อย" นี่ก็คืออำนาจของกรรมไม่ดีที่ส่งผลจริง ที่น่ากลัวอย่างยิ่ง.

๐ กรรมไม่ดีที่หนักที่สุด จนถึงกับห้ามมรรคผลนิพพาน คือกรรมไม่ดีที่ทำต่อพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ และมารดาบิดา คือการทำร้ายพระพุทธเจ้า ทำลายชีวิตพระอรหันต์ ทำลายชีวิตมารดาบิดา

๐ ปัจจุบันนี้ แม้พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ไม่มีผู้อาจทำร้ายพระองค์ท่านได้แล้วก็จริง แต่การทำลายพระพุทธศาสนาด้วยการพยายามต่าง ๆ อาจถือได้ว่าเป็นการทำร้ายพระพุทธเจ้าที่ยังไม่เกิดผลสำเร็จ คือยังไม่อาจทำให้พระพุทธองค์ทรงต้องบาดเจ็บได้แม้แต่น้อย แต่แม้กระนั้นก็ต้องนับว่าการพยายามทำลายนั้นเป็นกรรมไม่ดีที่จะต้องให้ผลไม่ดีตรงตามเหตุ ผู้ใดทำผู้นั้นต้องได้รับ.

๐ การจงใจทำลายพระพุทธศาสนาที่ไม่สำเร็จผลน่าจะมีผลไม่ดีเกิดแก่ผู้มุ่งร้ายน้อยกว่าเบากว่าผู้มิได้เจตนาทำลาย แต่การประพฤติปฏิบัติตนเป็นเช่นการทำลาย บุคคลประเภทหลังนี้ โดยเฉพาะที่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าเป็นผู้ทำกรรมไม่ดีอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้น ทรงประคับประคองมา โดยมีพุทธบริษัท

รับมาประดับประคองต่ออย่างถือเป็นสมบัติล้ำค่า ไม่มีพระพุทธองค์แล้ว พระพุทธศาสนาคือตัวแทนพระพุทธองค์ ผู้ประพฤติปฏิบัติให้ตนเองเศร้าหมอง แม้จะทำให้พระพุทธศาสนาเศร้าหมองไม่ได้ เมื่อผู้เศร้าหมองนั้นเป็นจุดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ก็เท่ากับทำให้เห็นพระพุทธศาสนามีจุดเศร้าหมองปะปนอยู่ เล็กน้อยเพียงไรก็เป็นจุดดำ ความประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นจึงเป็นการทำกรรมไม่ดีต่อสิ่งสูงสุด ผลไม่ดีที่จะเกิดแก่ผู้ทำกรรมไม่ดีนั้นย่อมร้ายแรงแน่นอน จึงไม่ควรประมาททำกรรมไม่ดีต่อพระพุทธศาสนา.

๐ พระอรหันตสาวกนั้นท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจนเป็นผู้ไกลกิเลสตามเสด็จพระพุทธเจ้าได้แล้ว ท่านจึงเป็นผู้ทรงคุณยิ่งใหญ่ เป็นผู้มีพระคุณยิ่ง เหตุด้วยท่านเป็นผู้เย็นแล้ว ความเย็นของท่านแผ่ไปยังความเย็นให้เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง ได้รับความเย็นจากผู้ใด ผู้มีกตัญญูกตเวทีย่อมไม่ทำร้ายผู้นั้น แม้ทำร้ายผู้มีพระคุณก็คือทำกรรมไม่ดีอย่างยิ่ง จะหนีพ้นผลไม่ดีของกรรมไม่ดีไม่ได้ ผู้ทำลายพระอรหันต์ยิ่งจะได้รับผลไม่ดีหนักอย่างแน่นอน จะรู้หรือไม่รู้ว่าท่านผู้ใดเป็นพระอรหันต์ แต่ถ้าทำลายท่าน นั่นคือได้ทำกรรมไม่ดีอย่างใหญ่หลวงแล้ว ผลของกรรมไม่ดีนั้นย่อมมาถึงในวันหนึ่ง ตรงตามเหตุทุกประการ.

๐ มารดาบิดาเป็นผู้ให้ชีวิต ให้ความเป็นคน ให้ความทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงมา ให้โลหิตเป็นอาหาร การทำร้ายเพียงจิตใจท่านให้ต้องชอกช้ำเสียใจก็เป็นกรรมไม่ดีของผู้เป็นลูกแล้ว ย่อมต้องได้รับผลไม่ดีแห่งกรรมนั้นแน่นอน อย่างน้อยคนอื่นที่รู้เห็นการพูดการทำที่เป็นการทำร้ายจิตใจมารดาบิดาของบุตรธิดาคนใด ย่อมตำหนิ แม้ไม่ตำหนิติเตียนออกเป็นวาจา ก็ย่อมคิดอยู่ในใจ ตัวผู้เป็นบุตรธิดาเองนั้น แม้ทำร้ายจิตใจมารดาบิดาครั้งหนึ่งแล้ว ทำต่อไปเป็นความเคยชิน ก็ย่อมสั่งสมความเคยชินที่ไม่ดีไว้เป็นสมบัติของตน เป็นการสั่งสมกรรมไม่ดีให้มากขึ้นเป็นลำดับ ย่อมจะเท่ากับสั่งสมผลแห่งกรรมไม่ดีไปพร้อมกัน เมื่อกรรมนั้นส่งผล ก็แน่นอนที่จะต้องพบอะไร ๆ อันไม่เป็นที่ปรารถนาต้องการเลย.

๐ ผู้ฆ่ามารดาบิดาจะด้วยอำนาจความโลภความโกรธความหลงอย่างใดก็ตาม ย่อมได้รับผลร้ายแรงที่สุด ทั้งในชาตินี้และในชาติต่อไป ยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด เช่นเดียวกับฆ่าพระอรหันต์นั่นเอง

๐ กรรมดีที่ใหญ่ยิ่งกว่ากรรมไม่ดีนั้นสามารถตัดรอนผลของกรรมไม่ดีที่ได้กระทำแล้วได้ทันเวลา เช่นเรื่องของท่านพระองคุลิมาล ท่านฆ่าคนเสียเป็นร้อยเป็นพัน นั่นเป็นกรรมไม่ดีที่แรงไม่น้อย แต่เมื่อท่านได้พบพระพุทธเจ้า

ได้ฟังพระพุทธดำรัสเตือนเพียงประโยคสองประโยค จิตของท่านก็ประกอบพร้อมด้วยมโนกรรมอันดียิ่งทันที พร้อมกันนั้นกายกรรมวจีกรรมของท่านที่ติดตามมาก็ดีพร้อมเป็นกรรมดีที่ใหญ่ยิ่ง ยิ่งกว่ากรรมไม่ดีที่ท่านได้กระทำแล้ว ดังนั้น ผลแห่งกรรมไม่ดีของท่านที่ทำแล้วก่อนก็ถูกตัดรอนขาดสิ้นไป ท่านสามารถหยุดการทำกรรมไม่ดีได้โดยเด็ดขาด และสามารถบรรลุมรรคผลเป็นพระอรหันต์สิ้นภพสิ้นชาติ อันนับเป็นผลที่ใหญ่ยิ่งที่สุดของกรรมดี.

๐ ท่านพระโมคคัลลาน์อรหันตอัครสาวกเบื้องซ้ายนั้น ท่านยิ่งด้วยอิทธิฤทธิ์ ท่านนิพพานเพราะถูกโจรทุบ หลังจากที่ท่านพยายามหลบหนีอยู่แล้วนาน แม้ท่านจะหนีต่อไปท่านก็ย่อมทำได้ เพราะท่านมีอิทธิฤทธิ์ เหาะเหินเดินอากาศ ล่องหนหายตัวท่านสามารถทั้งสิ้น แต่ท่านก็ระลึกรู้ว่าได้ทำกรรมไม่ดีไว้แล้วในอดีต อันเป็นกรรมใหญ่ยิ่งนัก ดังนั้น เมื่อท่านปลงใจที่จะรับผลของกรรมที่ท่านทำแล้วนั้น ท่านก็ยอมให้โจรทุบจนนิพพาน นี่คือความยิ่งใหญ่น่ากลัวของกรรม ท่านพระโมคคัลลาน์ท่านเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านยังต้องรับผลแห่งกรรมไม่ดี มีหรือที่แม้ทำกรรมไม่ดีแล้ว เราจะพ้นจากอำนาจของกรรมไม่ดีนั้นได้ กลัวการทำกรรมไม่ดีให้จริงใจ จะได้ไม่ทำกรรมไม่ดี จะได้ไม่ต้อง

มีเวลารับผลไม่ดีแห่งกรรมไม่ดีมากมายต่อไป ที่ทำแล้วเป็นอันแล้วกัน ทำใจดังท่านพระองคุลิมาล หันเข้าหาพระพุทธเจ้าให้เต็มที่ หยุดกรรมไม่ดีให้เด็ดขาดให้ได้.

๐ มือแห่งกรรมนั้นน่ากลัวนัก แลไม่เห็น แม้เมื่อมือนั้นกำลังเอื้อมมาจะถึงชีวิตเราแล้วก็ตาม เราผู้ไม่มีญาณพิเศษก็หาอาจรู้อาจเห็นไม่ ใครก็หาอาจรู้อาจเห็นเพื่อช่วยเราได้ไม่ ต่อเมื่อกรรมได้คว้าเอาชีวิตของเราไปแล้ว นั่นแหละจึงจะหวั่นไหวเศร้าโศก จึงจะพากันทำบุญทำกุศลอุทิศให้ด้วยหวังให้เป็นการช่วยให้มีชีวิตใหม่ที่เป็นสุขสมบูรณ์ ที่ถูกนั้นควรมั่นใจได้ว่าทุกคนมีมือแห่งกรรมไขว่คว้าจะกำไว้และนำไปทิศทางต่างกัน แล้วแต่กรรมที่ได้ทำแล้วต่าง ๆ กัน ที่ทำกรรมดีไว้มือแห่งกรรมนั้นก็จะนำไปสู่ที่ดี ที่ทำกรรมไม่ดีไว้มือแห่งกรรมนั้นก็จะนำไปสู่ที่ไม่ดี ผู้มีปัญญาเมื่อมั่นใจอย่างถูกต้องในกรรมเช่นนี้ ก็เหมือนดั่งเห็นมือแห่งกรรมกำลังพยายามไขว่คว้าชีวิตอยู่ ย่อมเร่งหนีมือที่จะนำไปไม่ดีจนสุดความสามารถ มีความหวาดกลัวเป็นกำลังให้วิ่งหนีได้เต็มฝีเท้า เมื่อถึงเวลาเข้าจริงก็จะตกอยู่ในอุ้งมือแห่งกรรมดี ซึ่งไม่มีอะไรน่ากลัว จะมีแต่น่ายินดีเท่านั้น.

๐ การตายหมู่จำนวนมากในระยะนี้ที่ไม่ค่อยเคยปรากฏในบ้านเมืองเรามาก่อน น่าจะเป็นผลดีแก่จิตใจผู้อยู่หลังทั้ง

หลาย ไม่มีผู้ใดหนีพ้นมือแห่งกรรม ต้องพบด้วยกันทุกคน มือแห่งกรรมย่อมกำทุกชีวิตไว้ได้ในวันหนึ่ง เมื่อถึงเวลา เราเองทุกคนก็เช่นกัน การตายที่พร้อมกันไม่ได้หมายถึงชีวิตในภพภูมิข้างหน้าจะทัดเทียมกัน กรรมที่ต่างทำไว้ไม่เสมอกันจะนำไปคนละทาง สุขทุกข์ ดีเลว สูงต่ำ ต่างกันตามแรงแห่งกรรม อย่างไรก็ตาม กรรมทางใจ คือความคิดทางใจก่อนจะตกอยู่ในอุ้งมือแห่งกรรมที่จะนำชีวิตไปนั้นสำคัญนัก กรรมนั้นจักนำไปเป็นแห่งแรก ให้เสวยผลแห่งกรรมนั้นเป็นลำดับแรก ดังนั้นในยามที่ต่างก็กำลังวิ่งหนีกรรมไม่ดีอยู่นี้ ท่านจึงสอนให้มีพระอยู่ในใจ ให้คุ้นเคยกับพระ ด้วยการภาวนาพุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ ไว้ให้เสมอ ยามที่ต้องตกใจหรือต้องทุกข์ทรมานเพราะมือแห่งกรรมมากำชีวิตไว้ ก็จะมีพระอยู่ในใจตามความคุ้นเคยที่ทำมาเป็นประจำแล้ว เป็นกรรมที่ดียิ่งทางใจ มือแห่งกรรมดีมีแต่จะพาไปดีเท่านั้น.

๐ มีพระพุทธเจ้าอยู่ในใจ มีพุทโธอยู่ในใจ ถ้าไม่หมดอายุโรคภัยไข้เจ็บหรืออุบัติเหตุแม้ร้ายแรงเพียงไรก็จะไม่สามารถทำลายชีวิตได้ ถ้าหมดอายุก็จะได้ไปสู่สุคติ จึงควรนึกถึงพระพุทธเจ้า ภาวนาพุทโธไว้เสมอ.

๐ พระพุทธองค์ก่อนจะทรงดับขันธปรินิพพานทรงพระประชวรด้วยพระโรคลงพระโลหิต เหตุด้วยทรงรับประเคนอาหารสุกรมัททวะจากนายจุนทะผู้มีศรัทธายิ่งนักในพระพุทธองค์ เสวยอาหารนั้น แล้วก็ทรงลงพระโลหิต ข้อที่พึงสังเกตก็คือ เมื่อทรงรับประเคนอาหารจานนั้นทรงทราบดีแล้วว่าเป็นอาหารมีพิษ จึงรับสั่งให้นำไปฝังเสีย มิให้ประเคนต่อแก่พระอื่น ๆ ที่ตามเสด็จไปด้วย พระองค์เสวย และก็ทรงได้รับพิษจากอาหารนั้น เป็นความทรมานพระองค์มิใช่น้อย เหตุด้วยทรงมีพระชนมายุมากแล้ว ถึง ๘๐ พรรษา ผู้พุทธศาสนิกทั้งหลายน่าจะได้แลเห็นพระมหากรุณาที่ต้องทรงมุ่งแสดงให้เห็นอำนาจแห่งกรรม ที่ไม่อาจมีผู้หนีพ้นได้ นึกถึงพระมหากรุณาคุณข้อนี้ให้อย่างยิ่งให้ซาบซึ้งถึงใจ ทรงมุ่งแสดงให้ประจักษ์แจ้งชัดเจนจนถึงทรงเป็นตัวอย่างด้วยพระองค์เอง ทรงเสียสละด้วยพระมหากรุณาใหญ่ยิ่งถึงเพียงนี้ ควรหรือที่จะไม่พากันนอบน้อมยอมรับพระมหากรุณานั้นไว้เหนือเศียรเกล้า แล้วมุ่งปฏิบัติตามที่ทรงแสดงสอนด้วยพระวิริยะอุตสาหะลำบากยากแค้นแสนสาหัส จนวาระสุดท้ายแห่งพระชนมชีพก็ยังทรงลำบากนักหนาเพื่อทรงสอนเรื่องของกรรม.

๐ ก่อนจะทำกรรมใดขอให้น้อมใจนึกถึงพระพุทธเจ้าทรงเสียสละลำบากเพียงไหนเพื่อสอนให้เชื่อกรรม ให้ไม่ทำกรรมที่ไม่ดีทั้งหลาย ให้ทำแต่กรรมดี และกรรมดีที่ทรงแสดงสอนก็ทรงแสดงอย่างมิได้ทรงปิดบังแม้แต่น้อย ทรงแสดงกรรมดีถึงที่จะพาให้พ้นการเวียนว่ายตายเกิด ได้พ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ผลของกรรมไม่ดีก็ทรงแสดงสอนด้วยพระองค์เอง พระโรคลงพระโลหิตก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานนั้นทรมานนัก ต้องทรงมุ่งพระพุทธหฤทัยที่จะทรงสอนเป็นวาระสุดท้ายก่อนเสด็จจากไป ก่อนที่ไม่มีผู้ใดจะได้สดับพระสุรเสียงทรงสอนอีกเลย แม้ไม่ทรงมุ่งเช่นนั้น การเสด็จดับขันธปรินิพพานก็คงจะไม่ทรงทรมานพระกาย ทั้งด้วยทรงระหายน้ำและด้วยทรงลงพระโลหิต ทรงมุ่งแสดงผลของกรรมให้ประทับจับใจ ให้บังเกิดผลดีให้ได้ ดังนั้นพึงพากันน้อมรับให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เชื่อกรรมอย่างมีกตัญญูกตเวทีในพระมหากรุณาของพระพุทธองค์เถิด จักเป็นสิริมงคลล้ำเลิศสูงสุด อันเป็นที่ปรารถนาทั่วกัน.

๐ กรรมดีทางใจที่ควรพร้อมกันทำให้เกิดขึ้น เพื่อความสุขสวัสดีทั้งของตนเองและประเทศชาติ คือความมั่นคงในพระคุณของพระพุทธเจ้า พระพุทธบารมีนั้นยิ่งใหญ่ไพศาลแผ่ไปทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลานาที พึงพร้อมกันน้อมใจรับ

เพียงด้วยการรำลึกถึงพระพุทธองค์ว่า พุทโธ พุทโธ พุทโธ ในทุกเวลานาทีที่มิได้มีภาระอื่น จะนั่งนอน ยืนเดิน พึงพร้อมกันทำ อย่าได้ว่างเว้น และทุกคนทำได้ ทุกคนมีเวลาทำมากมาย ในรถที่ติด ในที่นอนที่นอนไม่หลับ ในงานที่มิต้องใช้ความคิดมากมายนัก ในเวลารับประทาน ฯลฯ การภาวนาพุทโธไม่ใช่งานหนัก ไม่ใช่งานยาก แต่มีคุณมหาศาลเกินกว่าจะมีผู้ใดบอกได้ถูก ผู้ใดทำผู้นั้นจะได้เข้าใจด้วยตนเอง จึงขอให้ทำ เพื่อหนีผลแห่งกรรมไม่ดีที่ไม่อาจรู้ได้เห็นได้ ว่ากำลังจะเกิดแก่ชีวิตในวินาทีใด และร้ายแรงเพียงไหน เช่นที่ได้เกิดขึ้นให้เห็นอยู่แล้วทุกวันนี้.

๐ ตั้งจิตขออโหสิกรรมและให้อโหสิกรรม ต่อผู้เป็นเจ้าเวรนายกรรม ผู้ที่ได้ล่วงล้ำก้ำเกินกันทั้งน้อยใหญ่ แล้วภาวนาพุทโธไว้เถิด ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับใจ ไม่หมดอายุก็จะสวัสดี หมดอายุก็จะไปดี ไปสบาย ไม่ลำบาก.